

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 5, 6

MAJ ♦ 1940 ♦ JUNIJ

LETO 63

Dr. Alojzij Merhar:

Slomšek za ljudsko petje in cerkveno glasbo.

Nabiraleci narodnih pesmi.

Dobi, v kateri je Slomšek začel in razvijal svoje veliko verskoprosvetno delo, pravijo slovstveni zgodovinarji: *R o m a n t i k a*. To je doba, ko ni slovenščina več sramežljivo stala za vrati, marveč je že prisedla k mizi v znamenje, da je sposobna za izobraževanje in občevanje v družbi z drugimi jeziki.

Slovenski izobraženec se ni več sramoval pri veselem omizju zapeti slovensko narodno pesem. Ne sicer še v vseh, vendar v mnogih izobražencih, se je vzbudila zavest, da bo le slovenska pesem dvignila slovensko čustvo in z njim vred tudi slovensko misel in besedo. Spoznali so, da je slovenska narodna pesem lepa, prelepa, vredna, da se oglasi v zboru narodne pesmi drugih narodov.

Treba pa je bilo doslej prezirano pevko, narodno pesem, poiskati po vseh krajih in kotičih med slovenskim preprostim ljudstvom. Le na dveh krajih je navdušenim iskateljem sama naproti prišla: v cerkvi in na kmečkih svatovščinah. Prvi nabiratelji narodnih pesmi so torej še na dovolj lahek način prišli do narodnega blaga.

Toda posamezne zbirke so pokazale, kako malo je narodne edinosti v cerkveni pesmi kakor v ljudskem petju sploh. Slovenska ljudska duša, to se je videlo, je v vseh pesmih ista, verna, preprosta, malce šegava in malce resnoba v svoji besedi, v napevu pa precej nadahnjena z otožnostjo. Prav pristen odmev žalostne preteklosti.

To pesem dvigniti ter jo očistiti vsega, kar ji jemlje ali kazi slovstveno in glasbeno vrednost in lepoto, je bila plemenita naloga romantikov Slomškovega kova. Ni moglo biti drugače, kakor da so bili tudi v tem prosvetnem delu prvi ravno duhovniki. To so bili: Leopold Volkmer, Jurij Japelj, Valentin Vodnik, Valentin Stanič, Urban Jarnik in zadnji pa ne kot zadnji Anton Martin Slomšek.

Slomšek se svojih prednikov in predhodnikov ter sodelavcev v nabiranju in zapisovanju svete in svetne slovenske pesmi spominja s prav hvaležnim čustvom in s toplim priznanjem, večidel tudi s posebnim življenjepisom v Drobčinah. Ker je pogled na te prosvetne delavce pomemben za ocenitev Slomškovega dela za ljudsko petje in cerkveno glasbo, ne smemo iti mimo njih. Navajali pa bomo vsepovsod o njih le Slomškove sodbe. Tako se nam obenem odkrije Slomškova velika slovstvena in glasbena izobrazba in darovitost.

Trije njegovi predhodniki.

»Vrh zelenih goric pri svetem Urbanu nad Ptujem pokriva zelena gomila rajnega Volkmarja, domačega pevca našega. Preprosto je blaga duša Volkmar živel in vrle mladeniče učil; preprosto so tekle njegove pesmi v visokem duhu, čeprav v lozni (obrabljeni) obleki; duh pa oživilja, pismenka mori. Goreč prijatelj mladine in pa svoje drage domovine je Volkmar s svojimi popevkami budil Slovence, množil pobožnost in pošten smeh, in dajal svojim rojakom v čednih pravljicah lepe nauke, dobro slane, pa tudi zabeljene. Dolgo že blaženi mož v materni zemlji počiva (umrl je 4. februarja 1816, le en sam mesec dni za Slomškovo materjo); pa še njegovih pesmi sladki glas odmeva po slovenskih goricah in povzdiga po božjih hišah pobožnost Slovencev. Naj v slavnem spominu živi vsak domoljub, ki oživilja kakor naš rajni Volkmar v mičnih popevkah svoje rojake.« (Drobtinice 1862.) Na drugem mestu (Drobtinice 1853) imenuje Slomšek Volkmarja Anakreona slovenskih goric: čigar pesem se je v kratkem, ko je bila zložena, pela po vseh krajih, »da je vsa dežela oživila od lepega pevanja in nedolžnega veselja«.

Kakor Slomšek bi mogel tudi Volkmer po svoji veliki darovitosti postati prvak na učeni stolici, pa je vse svoje moči rajši posvetil izobrazbi svojega preprostega slovenskega ljudstva.

Kakor Leopold Volkmer je bil pri Slomšku v posebni časti Jurij Japelj. Slomšek ga šteje med junaške može, ki so si upali med slovenskim narodom vzbujati duhovno življenje. Japelj je 1788 izdal v Ljubljani Cerkvene pesmi, litanije in molitve. »Cerkvene pesmi«, to bodo pač tiste, o katerih piše Slomšek v Drobtinicah 1853: »po tri duhovnije si lahko prehodil poprej, preden si onih svetih pesmi našel«. Nekaj teh je prevzel tudi v svojo pesmarico. Pa še bolj kakor zaradi svetih pesmi je Slomšek cenil Japlja zaradi prevoda Svetega pisma.

»Tudi Japelj so si duhovsko službo izvolili« — piše Slomšek 1853 v prej omenjenem letniku Drobtinic — »kajti njihova želja je bila, ne sebi, ampak vsemu svetu v hasek živeti. Njihovo blago srce sklene: se berhkega pa tudi težavnega dela lotiti: posloveniti sv. pismo stare in nove zaveze, naj bi Slovincem ne bilo potreba po prepovedanem sadu krivoverskega dela segati (Slomšek misli na sv. pismo znanega Jurija Dalmatina). Naj bi pa ne opešali, so si modri Japelj poiskali dobrega tovariša, slavnega Blaža Kumerdeja, tudi iskrenega Slovana, z Bleda na Gorenjskem doma... Pri prenašanju stare zaveze so imeli še nekoliko pomagачev, zakaj toliko dela moč enega samega moža ne preseže. Pa vsem onim marljivim sodelavcem so bili Japelj oko in pero... Umrli so 11. oktobra 1807 v Gospodu, kakor so vse svoje dni živeli Gospodu, in počivajo pri sv. Rupertu za Celovcem... Ako pomislimo čas, v katerem so živeli in preštejemo njihove spise, moramo po vsej pravici spoznati, da so bili rajni Japelj igla najiskrenejših rodoljubov naših, kar jih je kdaj nosila slovenska zemlja.« (Podčrtal Slomšek sam.)

Iskrena hvaležnost odseva iz te odkritosrčne hvale. V teh in takih besedah se Slomšek zahvaljuje tistemu možu, ki ga je po svojih slovstvenih prevodih in izvirnih delih v nemal za visoke ideje in ideale, ki jih je Slomšek zopet prikupiti drugim, zlasti z lepim bogoslužnim petjem.

In še v tem pogledu je Slomšek podoben Japlju, da je namreč vsem svojim izvirnim in drugod nabranim pesmim rad dodal vesele, blažilne in tolažilne sklepne kitice.

Tisto leto, ko je prišel v Ljubljano v modroslovno šolo Slomšek, je umrl v Ljubljani Valentin Vodnik. Tedaj je bilo še vse mesto polno Vodnikovega spomina. Dijaki so se vedrili in bodrili ob Vodnikovi pesmi, med njimi sta bila tudi Prešeren in Slomšek. Kako je mislil Prešeren o pevcu

Ilirije, je povedal v pesmi: V spomin Valentina Vodnika. Kaj je čutil ob Vodnikovem spominu Slomšek, je zapisal v Drobtnicah 1862 v sestavku: »Slava rajnim rodoljubom in utemeljiteljem našega slovstva.«

»Kakor žvergoli v domačem logu slavulj pesnice sladke, tako je naš rajni Vodnik svoje pesmi prav po domače prvi pel, in je s svojim čednim petjem vnel mnogo mladih pesnikov. Vse je Vodnika rado poslušalo, od Soče do Mure, ob Dravi in Savi so se popevale Vodnikove pesmi in ogrevale dobrovoljne Slovence. Bila je doba Vodnikova našega slovstva lepa spomlad, blagi Vodnik pa njeno solnce. Ubožček je rajni Vodnik živel, ubožec je umrl, kakor je večidel pevcev usoda, ali njegov lepi spomin po vsej slovenski zemlji slovi, kakor si ga je starček sam po svoje prav živo napisal:

Ne hčere, ne sina
Po meni ne bo,
Dovolj je spomina,
Me pesmi pojo.«

Po Vodnikovi pobudi, pa tudi po Vodnikovi obliki in govorici, je Slomšek začel zlagati svoje prve pesmi. Med temi ne sicer najprva, vendar najznačilnejša je pesem:

En hribček bom kupil,	Konjički škrblijajo
Bom trte sadil,	In voz'jo težko,
Prijatle povabil,	Ker vince peljajo,
Pa sam ga bom pil.	Je močno sladko.

Vodnikov vpliv se kaže kakor v prvih tako tudi še v zadnjih Slomškovih pesmih, ki jih je priobčila »Slovenska gerlica« (Drobtnice 1862).

Trije njegovi sodobniki.

Omenili smo že tri Slomškove predhodnike v delu za slovensko pesem, orisali bomo v kratkih Slomškovih potezah še tri. Dočim prvih treh: Volkmerja, Japlja in Vodnika Slomšek ni poznal, je pa z drugimi tremi prijateljsko občeval. To so bili: Valentin Stanič, Urban Jarnik in Matija Ahacel; prvi je bil Goričan, druga dva sta bila Korošca.

Staniča je 1839 Slomšek obiskal v Gorici. Po njem se je seznanil tudi z Blažem Potočnikom. Potočnik in Stanič in Ahacel so si bili okrog leta 1793 sošolci v tretji nemški šoli v Celovcu. Stanič in Potočnik sta si bila posebna prijatelja, odkar je drugi rešil prvega pri kopanju zunaj Celovca. »Naš Valentin ni plavati znal; pregloboko si upa, voda ga izpodrine in revež potone. Hitro skoči brzen tovariš Blaž Potočnik za njim in ga srečno iz globočine smrti reši.« Tako pripoveduje Slomšek pač po pripovedovanju Staničevem. Slomška je vezala z Valentinom Staničem lepa sorodnost duha in značaja. Kar je Slomšek hvalnega zapisal o Staniču, bi se moglo še v obilnejši meri reči tudi o Slomšku.

»Čedne bukve so mladih ljudi najzvestejše znanke, lepe pesmi pa najveselejše dobrovoljke, katerih naj vsak dobri pastir svojim mladim ovčicam oskrbi, kakor so Stanič oskrbeli svojim. Poslovenili so veliko čednih pesmi, za cerkev in šolo, otrokom za pašo in dom. Kako prisrčna je pesem deklice, ki je v šolo hodila in se začne:

Sem v šolo hodila,
Učila trdó,
Kar znam, bi ne dala
Za drago zlato itd.

Kako prijetna je pesem vesele pastirice:

Sem le pastarica
V Lokavcu doma,
Pa žalost ne pride
Do mojga srca.

Spisali so veliko takih pesmi za kmete in mlade ljudi, in so te svoje bukvice (Pesme za kmete ino mlade ljudi, v Gorici 1822) lepo sklenili rekoč: Vzemi, ljubi prijatelj, kakor pridna bučelica, kar je dobrega in prepevaj hvalo našemu nebeškemu Očetu, vesel nad njegovimi nebeškimi darovi. Lepa pesem je zlahтна roža za ljudi, ki daje srcu veselje in duši zdravo moč. Rože hitro cvetejo, čedne pesmi pa slovijo po sto let. Bog daj našim pevcem zdravje in pravično pamet.

Leta 1828 so Staniča povzdignili za nadzornika vseh Goriških šol (tudi Slomšek je bil nadzornik ljudskih šol): in od te dobe so bili pravi duhovski oča in oskrbnik šolarjev. Dali so natisniti šolarjem pesmi, katekizem, molitvice... (Vse kakor Slomšek.)

Še lepše se nam kaže Slomškov obraz v Staničevem zgledu po tej podobni in besedi:

>Kar so pa obljubili, so tudi spolnili, in tako obljuba pri mladenčih pomaga. Spisali so lepo pesen za šolce vesele o počitnicah, zapregli ličen voz s plahto pokrit, in se s svojimi mladimi tovariši vozili po Laškem in po drugih krajih za kratek čas z njimi prepevaje. Ali niso dopolnili besedo nebeškega učenika: Resnično vam povem, ako ne bodete, kakor otrok, ne pojedete v nebeško kraljestvo... Spodobi se, poštenega moža — pokojnega Staniča — ohraniti v slavnem spominu; niso živeli toliko sami zase, ampak za vse, kolikor so le premogli. Po besedah sv. Gregorija je bila tudi rajnega modrost, ničesar ne le na videz delati, v besedi povedati, kar so v srcu mislili; resnico ljubiti in se krivice varovati, vsakemu brez povračila dobro storiti; rajši krivico pretrpeti, kakor jo drugim delati.<

Glejte, kako veliko hvalo daje Slomšek možu, ki sta mu oplemenila dušo lepa pesem in božja narava.

Omeniti moramo še dva Slomškova ožja sodelavca v nabiranju narodne pesmi. Njima je bil Slomšek vdan s posebno prijateljsko ljubeznijo.

Nekje sem bral, da so pevci in glasbeniki najbolj svetovljanski, najširokosrčnejši ljudje. Vse kaže, da je tako. Pevci in glasbeniki so tisti umetniki, ki morejo svoj umotvor osebno in neposredno ponesti v širni svet. Zanje ni narodnih in državnih meja, pa so zato vendar dobri domoljubi, kakor priča v našem času Poljak, pianist Paderewski.

Slomšek je bil zelo širokosrčen mož. To je pokazala njegova vnema za splošno slovensko slovstvo, pesem in glasbo. Vse hvali, kar je hvale vrednega, pa naj je vzrastlo na Kranjskem ali Koroškem, na Štajerskem ali Primorskem. Povsod vidi le slovenske rodoljube, slovenske prijatelje in utemeljitelje našega slovstva in naše prosvete. Visoko je cenil Japlja in Vodnika, pa tudi Volkmerja in Staniča, ni smel torej ostati dolžen hvale: Korošču Jarniku in njegovemu sodobniku Ahaciu.

>Sveti se v kolu koroških Slovencev Jarnika Urbana lepo ime. Bistre glave mož, pa tudi vrle postave, je blagi Ziljčan začel saditi slovensko cvetje, v tisti mrzli dobi, ko se nihče za slovenščino zmenil ni; po njegovih poskušnjah je na Koroškem slovenščina spet ozelenela. Zbiral je slovenske pesmi... samče je sedel na nemški meji svojih petindvajset let, je gledal z žalostnim srcem usodo, kako nemščina vsakih sto let sestirno polje za eno uro

na široko spodrine. Jarnik pa je tudi branil, da nemščina slovenščine celo zalila ni; ter je svoje rojake budil jeziti to neprijazno nemško povodenj. Nemila smrt nam je Jarnika pokosila, pa duha slovenskega ni zadušila, kojega je mladim Gorotancem zapustil, kateri vsi živi in srčni se za ravnopravnost Slovencev tako možko ponašajo. Slava jim!»

Slomšek je tudi obžaloval, da je Jarnik preveč časa porabil z jeziko-slovjem in se tako ni mogel uspešno baviti s pesmimi, za kar je imel lepe sposobnosti.

Iz ožjega kroga Slomškovih prijateljev v Celovcu je bil Ahacel Matija. Pisal se je prav za prav Kometar. Ko pa je v Celovcu vprašal učitelj mladega novinca: »Čigav si pa?« je deček odgovoril: »Ahacelnov Matija.« Pri tem je ostalo. Matija Ahacel je zbral stare pesmi, ki jih je pel in deloma tudi sam zložil njegov sosed in prijatelj Mihael Andreaš. Te pesmi so Slomšku tako ugajale, da je sklenil »s pomočjo svojih prijateljev jih poročiti s štajerskimi«. Te »Koroške in Štajerske pesmi« je večidel uredil in dal natisniti 1833 v Celovcu z imenom: »Ahaclove pesmi«. Ljudem so vsepovsod po Slovenskem napravljale toliko veselja, da so jih morali kmalu natisniti vdrugič. Na Koroškem v svoji domači župnijski cerkvi jih je prepeval Matija Ahacel s pevci na koru, čeprav je bil sloveč profesor v Celju. Tam v cerkvi sv. Jakoba v Rožni dolini se je tisti čas godilo nekaj podobnega, kakor v stolni cerkvi v Ljubljani, da sta namreč brat in sestra kot pevca na koru skupno poveličevala službo božjo. Tam sta pela Ahacel in njegova sestra, ki so ji rekli pevska mati, tu pa Rihar in njegova sestra, tedaj prva pevka na ljubljanskem stolnem koru.

Slomšek sam je Matija Ahacla proslavljal takole:

»Bil je mož v Gorotanu toliko priprost in revnega srca, pa tudi veliko prebrisan in v vseh vednostih znajden, da ga niso imeli prednamci enakega in ga bojo zanamci bolj težko imeli. Izvrstni učitelj, poln jasnega nauka na leci, iznajden kmet v sadjereji in na polju, bil je rajni Ahacel Matija, draga igla Slovencev, dika učilišča Celovškega, pa tudi blagor cele Koroške dežele.

Kdo je Ahacelna poznal in ga ni ljubil; kdo bere Slovencev dejanje in ne hvali prijatelja našega, mecena slovenskega? Poboljšati kmetom, svojim rojakom, gospodarstvo, si je Ahacel prizadeval, ne le z glavo, marveč tudi z rokami vse svoje žive dni.

Poleg svetnega dela pa tudi dušnega polja svoje domovine ni pozabil, kakor priča lična zbirka njegovih koroških in štajerskih pesmi. Prijatelj svojega rodú in dóma je nabiral slovenskega blaga sam, je pa tudi druge rodoljube podpiral in oživiljal, naj bi čedili domače polje.

Sosed starega pevca Andreaša Rožana, je ohranil druge iskricice prostega pevca, naj bi se ne pogubile; pomagal pa tudi mladim duhovnikom v Celovski duhovščini, naj bi vzrasli kot izobraženi slovenski učitelji.

Ahacel je slovenščini v Koroški pripravil dobro zemljo, ter zasluži, da se vsak domoljub odkrije njegovemu spominu, in vsak Korošec hvaležno svojim vnukom naznanjuje Ahacelna slavno ime.« — Tako se zahvaljuje Slomšek za vse, kar so vneti možje storili za slovensko pesem.

Pač res, vse je lepo na Slomškovem značaju, a nič lepšega kakor njegovo hvaležno srce. Matija Ahacelj je namreč Slomšku mnogo pomagal pri verskoprosvetnem delu v celovski bogoslovnici. Brez Ahaclja bi Slomškova slovenska šola v Celovcu ne imela toliko lepih uspehov, pa tudi ne tistega ugleda, da bi bili k njenim izpitom oziroma k izpitom njenih učencev povabljeni kot gostje možje, kakor je bil učeni slovstvenik Matija Čop. Po Čopu je Slomšek poslal Ahacljeve pesmi tudi Prešernu (1833).

Obnovitelj slovenske cerkvene pesmi.

Slovenska narodna in posebej slovenska cerkvena pesem je prehodila dolgo pot. V tem drugem delu naše razprave smo videli, kako so predhodniki in sodelavci pripravljali Slomšku gradivo, iz katerega je potem on ustvaril novo cerkveno pesem. Ako so bili že ti po njem vredni tolike pohvale, kakšna hvala gre šele njemu, obnovitelju cerkvenega ljudskega petja.

Slomšek je obnovitelj slovenske cerkvene pesmi v dvojnem, v slovstvenem in glasbenem pogledu. Izčistil in izboljšal je besede in napeve.

Najprej je bilo Slomšku za lepo vsebino in pristno slovenščino cerkvene pesmi. Prav po domače je povedal in svojim rojakom jasno pokazal, da je pristna slovenska govornica doma na kmetih, ne pa v ponemčenih mestih, kjer je še polno nemškega duha. Slomšek se ga je učil pri Župančiču v Celju in Ravnikarju v Ljubljani.

Snov za svoje cerkvene pesmi je pač tudi sam, kakor je drugim svetoval, nabiral iz bogate zakladnice Ravnikarjevih »Zgodb sv. pisma«. Z lepimi mislimi vred je našel v tej dragoceni zalogi tudi besede slovenskega duha in izvora. Saj piše literarna zgodovina, da je Matej (ne Matija, kakor se bere v Kovačičevem življenjepisu I. knjige, str. 31) Ravnikar: oče slovenske proze.

Tako je bil Slomšek vsestransko pripravljen in izobražen, da je mogel dati Slovencem vzorno cerkveno pesem, dostojno po vsebini, obliki in melodiji.

O tem pa bomo govorili v tretjem in zaključnem članku.

Stanko Premrl:

Slovenski skladatelj Alojz Sachs in njegove cerkvene skladbe.

Letošnji koncert našega Akademskega pevskega zbora je med drugim osvežil tudi spomin na slovenskega skladatelja Alojzija Sachsa, skladatelja v dobi slovenskega glasbenega preporoda.

O tem našem skladatelju, čigar cerkvenoglasbeno rokopisno zapuščino hranim že mnogo let, sem že večkrat nameraval pisati v »Cerkveni Glasbenik«. Zdaj, ko je o priliki letošnjega koncerta Akademskega pevskega zbora njegov pevovodja Francè Marolt omenil v koncertnem uvodniku med življenjepisnimi črticami izvajanih skladateljev, da si je »pokojnikovo (Sachsovo) glasbeno ostalino takoj po smrti prilastil zasebnik«, smatram — v kolikor se to mene tiče — za potrebno, da se oglasim. Pisec tega članka sem prejel Sachsovo cerkvenoglasbeno rokopisno zapuščino — če se prav spominjam — po pokojnem Zorku Prelovcu od pevskega društva »Ljubljanski Zvon«, čigar pevovodja — kakor tudi več drugih društev — je bil Alojzij Sachs. Nekatere Sachsove svetne rokopisne skladbe se nahajajo — kakor poroča Marolt na citiranem mestu — v arhivu »Glasbene Matice« in »Ljubljanskega Zvona« in še drugod.

Naslednje vrste naj služijo v to, da tudi naši cerkvenoglasbeni krogi bolje spoznajo tega našega, žal, premalo znanega, a zaslužnega in pomembnega skladatelja.

*

Alozij Sachs (Sax) je bil rojen 28. maja 1869 v Medvodah, umrl v Ljubljani 13. novembra 1910. Njegov oče Alojzij, po rodu Nemeč iz Kremsa na Gornjeavstrijskem, je služboval kot orožniški »stražmojster v Škofji Loki,

kasneje kot papirniški uradnik v Goričanah. Mati Marija, rojena Bernik, je bila izvrstna pevka in je izhajala iz rodbine škofjeloških godcev. Sachs je po dovršeni ljudski šoli dovršil še tri razrede gimnazije in nato učiteljišče v Ljubljani. Na učiteljišču ga je učil petja in glasbe Anton Nedved. Dr. Pavel Kozina pravi v svojem spisu »Anton Nedved, prvi slovenski glasbeni učitelj in njegovi učenci«,¹ da je Alojzij poleg Pavčiča najnadarjenejši Nedvedov učenec.

Po dovršenem učiteljišču (1887) je bil Sachs učitelj v Vipavi, Smledniku, na Brezovici in v Ljubljani na II. mestni dekliški šoli in v Prisilni delavnici. V Ljubljani je bil tudi pevovodja Rokodelskega društva (1892—1910), Slovenskega trgoveškega društva Merkur, »Slavca« in »Ljubljanskega Zvona« (1907 do 1910). Vodstvo zbora pri »Ljubljanskem Zvonu« je prevzel za prvim pevovodjo, delavim Ludovikom Bajdetom in ga obdržal do smrti. V koncertnem uvodniku slavnostnega koncerta tega društva ob 15 letnici l. 1920 je zapisano, da ostane Sachs »Ljubljanskemu Zvonu« nepozabljen vsled svoje agilnosti.

Sachs je bil dober pevovodja, pa tudi spreten violinist, pianist in organist ter nadarjen, zmožen in jako marljiv skladatelj. Skladal je za svet in cerkev. Zanimala ga je predvsem instrumentalna glasba, skladal pa je — kakor je bilo takrat najbolj v navadi — večinoma za pevske zборе. Prirejal je tudi narodne pesmi. Zlagal po potrebi kuplete in šaljive pesmi s klavirjem. Med cerkvenimi skladbami pa tudi največ zborovske skladbe oz. s spremljanjem orgel.

Sachsovih skladb je objavljenih primeroma malo: *Novi Salomon* (op. 1. šaljivi trospev za tenor, bariton in bas s klavirjem, 1893), *Pesmi za moške glasove* (Ljubljana 1906, 9 moških zborov in 6 četverospbev); *Predpusne pesmi* (op. 10; 5 skladb za moški zbor in 1 četverospbev s klavirjem), *Idila* (moški zbor, Gl. Matica v Ljubljani za l. 1905/06), *Vijoličin vonj* (mešani zbor v Gerbičevi Glasbeni Zori l. letnik). Svetne skladbe v rokopisu so: kupleti za burko »*Pravica se je skazala*« (za dvospbev, glasove in klavir), *Jetnik*, 1905 (meš. zbor s samospbevi), *Luč* (balada za meš. zbor s samospbevi),² *Auf zu des Himmels silbernen Sternen* (ženski dvospbev s klavirjem), *Venec slovenskih narodnih pesmi* I., II. (za moški zbor), in še več posameznih moških zborov.

Sachsove cerkvene skladbe, ohranjene v rokopisu, so sledeče:

1. Missa in honorem s. Antonii de Padua ad IV voces inaequales cum organo obligato, auctore A. Sachs, magistro Labaci, 22. avg. 1900. — Zloženi so vsi stalni spevi: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus in Agnus, vendar sta Gloria in Credo zelo skrajšana. Kyrie in Credo sta v C-duru, Gloria, Sanctus in Agnus v G-duru, Benedictus v E-duru. Slog je preprost, homofon, deklamacija besedila se hitro razvija. Posamezni krajši odstavki so prav čedni, daljši premalo izdelani, v celoti je delo premalo enotno.

2. Slovenska maša (Vstop, Slava, Vera, Svet, Po povzdigovanju, Jagnje božje, Konec). Skladba očituje dober, soliden slog, smisel za daljšo, bolj razvijto melodično črto in enotnost v zasnovi. Vsi deli so zloženi v G-duru, samo Jagnje božje v C-molu. V partituro so vneseni tudi nekateri popravki oz. izpopolnitve, napisane s svinčnikom.

3. Sv. maša (Vstop, Slava, Vera) v F.

4. Štiri mašne pesmi.

5. Tri mašne pesmi (2 Pred Bogom, 1 V ponižnosti).

6. Mašana. — Vse te mašne so bolj majhne vrednosti.

¹ Izšlo ob stoletnici njegovega rojstva l. 1929 v Delniški tiskarni v Ljubljani.

² Ta skladba je l. 1909 dobila častno nagrado zagrebškega »Kola« in ljubljanske »Glasbene Matice«.

7. Te Deum v C. Precej skrajšan. Nahaja se v dveh izvodih: Na enem je orgelsko spremljanje v prvem delu pisano samostojno. »Te ergo quaesumus« je v enem izvodu zloženo kot tenorski solo, v drugem kot duet za sopran in alt. Skladba je preprosta, krepka.

8. Pet božičnih pesmi: »Glej zvezdice božje« za mešani zbor z orglami, »Podati hočem ti srce« za meš. zbor, »Oj sveta noč« za meš. zbor in tenor solo z orglami, »Tiho zemlja in svetovi« za meš. zbor z orglami, »Glej zvezdice božje« za moški zbor (isto kot za mešani zbor, prirejena za moške glasove). Vse pesmi so dobre, porabne.

9. Postna: »Oh, kako te vidim, Jezus mili?« za mešani zbor.

10. Dve velikonočni: »Skalorje groba« in »Pozdravljam te, Zveličar moj« za moški zbor. Krepki, značilni.

11. Velikonočne: »Zveličar naš iz groba gre« za meš. zbor in ista za ženski ali deški zbor, »Od biserne zarje se zemlja zlati« za ženski ali deški zbor. Dobre, porabne.

12. Marijine: Prošnja (Mati mila pozdravila sprejmi v dobi majnikovi) za sopran ali tenor solo z orglami in meš. zbor, »Že slavčki žvrgolijo« za meš. zbor v Es-duru, »Že slavčki žvrgolijo« za meš. zbor v D-duru, »Cvetoi maj pozdravlja te« za sopran in alt z orglami in meš. zbor, »Marija, moje želje«, »Devica brezmadežna«, »Ko noč po morju plašč razvija«, »K tebi se zatekam v krilo, mati božjega sinu«, »Marija brez madeža spočeta«, »Izročilo Mariji«, »Ljubezen do Marije«, »Srce Marijino«, vse za mešani zbor. Vse skrbno zložene pesmi.

13. Tri Marijine za Marijine družbe: »O Marija milostljiva vsem, ki k tebi se zatekajo«, »Trenutek je prišel vesel«, »Na tihem dolgo sem srčno želela«. Vse tri zelo lepe.

14. Dve evharistični: »Duša moja, čakaj svojega Boga«, »O dobri Jezus«, za meš. zbor. Prav dobra zbora.

15. Tri svetniške: Sv. Anton puščavnik, dvakrat zložena (v F in Es-duru), Sv. Janez Krstnik; vse tri za mešani zbor.

16. Dva Tantum ergo in dva O salutaris hostia za meš. zbor. V posameznih že prejšnjih kakor tudi v obeh Tantum ergo so uporabljene imitacije.

17. Zbirka moških zborov (Partitur — Männerchöre). Tu se nahajajo v posebnem zvezku manjšega formata: Graduale in festo omnium Sanctorum, Offertorium in festo omnium Sanctorum, 2 Tantum ergo, tri nemške božične: »Welche Freude«, »Ihr Hirten erwacht«, »Heilige Nacht«, Ave Maria, tri slovenske božične »Slava na višavi«, »Nebo se žari«, »Češčeno rajsko detece«, dve nemški mašni »Wir werfen uns darnieder«, latinski motet »Jesu, dulcis memoria« in en zbor brez besedila.

O Sachsovih svetnih skladbah pravi Francè Marolt v koncertnem uvodniku: »Ubranost Sachsovih skladb določno odkriva dvojje zanj značilnih izrazov: godčevsko veseljaštvo in trpko nezadovoljstvo. Njegova melodična črta je živo razgibana, vse prej instrumentalnega nego vokalnega značaja in priča, da bi nam bil v resnejšem vzdušju umel ustvariti dobro operetno glasbo.« Dr. Pavel Kozina je zapisal v že navedeni knjižici o Sachsovih moških zborih: »Skladbe pričajo veliko glasbeno inteligenco, so harmonično prav bogate in interesantne.« Isto bi mogel trdit tudi o njegovih gori naštetih cerkvenih skladbah. Škoda le, da je primeroma tako mlad umrl, ko še ni popolnoma razvil vseh svojih glasbenih moči in ko mu razmere niso pustile, da bi se skladateljsko še višje dvignil.

Vse Sachsovo glasbeno in skladateljsko delo — kolikor ga je izvršil — pa je uvaževanja vredno in njegove skladbe časten prinos k slovenski glasbeni književnosti in naši splošni glasbeni kulturi.

Letošnja velikonočna cerkvena glasba v ljubljanskih cerkvah.

Uredništvo »Cerkv. Glasbenika« je po Veliki noči naprosilo organiste oz. pevodje vseh ljubljanskih župnih in nekaterih drugih večjih cerkva, naj poročajo, kaj so izvajali letošnjo Veliko noč od Velikega četrтка do Velikonočnega ponedeljka, na kar so nam došla sledeča poročila.

I. V stolnici.

Veliki četrtek: Introit koralen, Premrl: Missa vocalis brevissima, Rihovsky: Gloria iz Missa »Loretto«, Premrl: Gradual, Credo koralen, Omačka: ofertorij. Ostalo so oskrbeli bogoslovci. — Zvečer pri molitveni uri pesmi slovenskih skladateljev.

Veliki petek: Pasijon, deloma koralno, deloma dr. Kimovčeva skladbo za moški zbor in druge speve so izvajali bogoslovci. Premrl: Popule meus so peli orglarski učenci. — Zvečer so bogoslovci ponovno izvajali pasijon po Janezu, orglarski učenci so nato peli žalostinke.

Velika sobota: Missa de Angelis (koral), koralni Aleluja, Foersterjev gradual, koralne večernice in Premrl: Danica svetila. — Pri slovesnem vstajenju: Premrl: Dva rezponsorija, Riharjeva: Zveličar naš je vstal iz groba, Premrl: Tebe Boga, Kimovec: Raduj se, Kraljica nebeška in V Zakramentu št. 4, Premrl: Kristus je vstal.

Velikonočna nedelja: Zjutraj velikonočne pesmi Premrla, Riharja, Vavkna in Cveka. Pri škofovi pontifikalni maši: Franek: Missa solemnis z orglami in orkestrom, Premrl: gradual in sekvenca, Springer: ofertorij. Pred mašo in po maši slovenske velikonočne. Istotako pri pol 12. maši.

Velikonočni ponedeljek: Zjutraj pesmi slovenskih skladateljev. Pri pontifikalni maši: Sattner: Missa seraphica, Premrl: Gradual in sekvenca, po ofertoriju Foerster: Regina coeli. Stanko Premrl.

II. Cerkev Marijinega oznanjenja (frančiškani).

Vel. četrtek: introit koralen, Griesbacher: Missa s. Gregorii (Kyrie in Gloria), dalje Missa de Angelis, Nikel: gradual, po rec. ofertoriju: Mozart: Ave verum Corpus, med obhajanjem: Spindler: O kam, Gospod, Sattner: Kot po mrzli studenčnici, Skuhersky: Pange lingua.

Vel. petek: Ett¹: Pasijon (4 glasno), Goller: Vexilla regis, Gallus: Ecce quomodo moritur justus, Skuhersky: Pange lingua. Zvečer: Sattner, Postne 1, 8, Foerster: Kaj sem ti storil, Jobst: Vel. petek, Mozart: Ave verum Corpus, Bach: Pasijonska 1., Sattner: Golgota 1., 6., 3.

Vel. sobota: Missa de Angelis (koral), peli frančiškanski bogoslovci. — Pri vstajenju: Premrl: Jezus, premagavec groba, Sattner: Te Deum in Regina coeli, Griesbacher: Tantum ergo, Jobst: Poglejte, duše, grob odprt.

Velikonočna nedelja: Videl sem vodo (koral), Premrl: Missa s. Josephi z orglami in orkestrom, Premrl: Gradual in sekvenca, Mav: ofertorij, Premrl: Jezus, premagavec groba.

Velikonočni ponedeljek: (cerkveni patrocinij): Sattner: Missa seraphica, po recitiranem gradualu Foersterjev 7 glasni Ave Maria, pri ofertoriju: Händel: Alleluja, Sattner: Marija, kako si ti lepa.

Anton Neffat, dirigent; Lojze Mav, organist.

III. Pri sv. Petru.

Vel. četrtek: Introit in komunija, koralno; Foerster: Missa s. Caeciliae, Credo, koralen, Witt: Gradual, Goller: Ofertorij.

¹ Cvetno nedeljo se je pel Ettov pasijon (turba), ostalo seveda obakrat koralno.

Vel. petek zvečer: Žalostinke: razne slovenske postne pesmi, starejše in novejše.

Vel. sobota dopoldne: Missa de Angelis (Kyrie in Gloria — koral), Mav: Sanctus in Benedictus, večernice koralno. — Zvečer pri vstajenju: Rihar: Jezus, premagavec groba, Haydn: Zahvalna, Trepal-Mlinar: Raduj se, Kraljica nebeška, Goller: V Zakramentu.

Velikonočna nedelja: Introit koralen, Wagner: Missa »Jubilare Deo«, Griesbacher: gradual in sekvenca, Gruber: ofertorij, Griesbacher: V Zakramentu. — Pri drugih mašah v nedeljo in ponedeljek slovenske velikonočne Riharja, Vavkna, Cveka, Oevirka, K. Adamiča, Foersterja, Premrla, Jobsta, Kimoveca in drugih.

Ivan Zdešar.

IV. Pri sv. Jakobu.

Vel. četrtek: Foerster: Missa s. Caeciliae, Nikel: gradual, Grum: ofertorij, Levičnik: Zadnja večerja.

Vel. petek zvečer: Sattnerjeve in Foersterjeve postne.

Vel. sobota: Foerster: Missa s. Caeciliae, Nikel: gradual. — Pri vstajenju: Führer: Velikonočna, Sattner: Te Deum, Foerster: Regina coeli in V Zakramentu, Premrl: Jezus, premagavec groba.

Velikonočna nedelja: Rihovsky: Missa »Loretto«, Foerster: gradual in ofertorij.

Velikonočni ponedeljek: Velikonočne pesmi Premrla, K. Adamiča, Riharja, Cveka, Belarja in Železnika. Stanko Grabnar.

V. V Trnovem.

Vel. četrtek: Foerster: Missa s. Caeciliae, introit in komunija koralno, Leitner: gradual in ofertorij, Levičnik: Zadnja večerja (pri obhajilu), Foerster: V Zakramentu.

Vel. petek zvečer: Foerster: Kaj sem ti storil, Železnik: Pojdi na Golgoto.

Vel. sobota: Foerster: Missa s. Caeciliae, ostalo koralno. — Pri vstajenju: Rihar: Zveličar naš je vstal iz groba, Haydn: Zahvalna, Gržinčič: V Zakramentu, Führer: Zveličar gre iz groba, Cvek: Skalovje groba.

Velikonočna nedelja zjutraj: Velikonočne pesmi Cveka, Vavkna, Riharja, Gruma. Pri veliki maši: Brosig: Missa in f, op. 31., introit in komunija koralno, Griesbacher: gradual, Foerster: ofertorij, Kimovec: V zakramentu, Premrl: Življenje novo se budi.

Velikonočni ponedeljek: Velikonočne pesmi Oevirka, Gruma, Premrla, Riharja, Cveka in Vavkna. Franc Marolt.

VI. Uršulinska cerkev.

Vel. četrtek: Missa de Angelis. Spremenljivi deli koralno. Po povzdigovanju: Rihar: Adoro te devote, Pange lingua po staroslovenskem napevu.

Vel. petek: Vsi predpisani spevi koralno.

Vel. sobota: Missa de Angelis. Predpisani spevi koralno. Po povzdigovanju: Stehle: Jesu, rex admirabilis. Pri vstajenju: Železnik, Jezus, premagavec groba, Zahvalna¹ (ljudsko petje). Rihovsky: V zakramentu (iz op. 35), Premrl: Raduj se, Kraljica se, Rihar: Jezus naš je vstal iz groba.

Velikonočna nedelja: Goller: Missa Loretto, Griesbacher: Spremenljivi deli, M. Eleonora H.: V Zakramentu, dr. Kimovec: Hvalite Gospoda. — Popoldne: Premrl: Zveličar gre iz groba, Guilmant: V Zakramentu 1887, Jobst: Močno se strese.

¹ V petdesetih letih prvokrat mesto: Tebe Boga hvalimo.

Velikonočni ponedeljek: Tomc: Maša Stopil bom k oltarju, Rihar: Raduj nebes Kraljica se, Kimovec: V Zakramentu (C. Gl. 1912, šte. 28, Koenen: O zmage dan, o dan časti. — Popoldne: Spindler: O, kam, Gospod, gre tvoja pot, Šterbenc: Z angelei te ljudstvo moli, Werner: Raduj nebes Kraljica se.

M. Eleonora Hudovernik, M. Egidija Mencin.

VII. Cerkev M. B. v Križankah.

Veliki četrtek, petek in sobota pri dopoldanski službi božji oz. obredih vse koralno, izvzemši na veliko soboto od glorie dalje, »missa cantata«, zl. V. Goller. Zvečer ob pol 8 pri slov. vstajenju po trikratnem aleluja: Zveličar naš je vstal iz groba, zl. G. Rihar. Po procesiji: Te Deum, zl. Jos. Gruber; Regina coeli, zl. A. Foerster; Tantum ergo v A, zl. dr. Fr. Kimovec. Po blagoslovu: Skalovje groba, zl. L. Cvek. Vse točke s spremljevanjem orkestra.

Velikonočna nedelja: Ob pol 11 slov. sv. maša. Izvajala se je: Missa solemnis v F, zl. M. Brosig z orkestrom. Graduale: Haec dies in sekvenca: Victimae paschali, zl. P. Griesbacher; ofert.: Terra tremuit, zl. A. Foerster; Tantum ergo v C molu, zl. St. Premrl. Po blagoslovu: Jezus premagavec groba, zl. Pt. Premrl.

Na velikonočni ponedeljek so se izvajale razne velikonočne pesmi naših skladateljev z orkestrom. Anton Lavrič.

VIII. Cerkev sv. Jožefa.

Veliki četrtek, petek in sobota pri dopoldanski službi božji, kakor v cerkvi v Križankah. Zvečer ob pol 8 pri slov. vstajenju po trikratnem aleluja: Zveličar naš je vstal iz groba. Po procesiji: Zahvalna pesem, zl. M. Haydn; Raduj se Kraljica, zl. K. Adamič; V Zakramentu vse sladkosti, zl. V. Vodopivec. Po blagoslovu: Dan presveti, zl. A. Vavken.

Velikonočna nedelja: Ob 8 slov. sv. maša; izvajala se je: Missa solemnis in hon. B. M. V. v D, zl. J. B. Meurer z orkestrom. Graduale: Haec dies in sekvenca Victimae paschali, zl. J. Gruber. Po recit. ofertoriju: Alleluja, Resurrexit Christus Dominus, zl. M. Brosig. K blagoslovu: Tantum ergo v Es, zl. dr. Fr. Kimovec. Po maši: Velikonoč praznujmo, zl. St. Premrl.

Na velikonočni ponedeljek pri sv. maši ob 8 so se izvajale razne velikonočne pesmi naših skladateljev z orkestrom. Anton Lavrič.

IX. Pri Sreč Jezusovem.

Vel. četrtek: Sattner: Kyrie in Gloria iz Missa seraphica, ostali deli iz Foersterjeve Missa s. Caeciliae, Premrl: gradual, Mav: ofertorij, Goller: Tantum ergo.

Vel. petek zvečer: Slovenske pesmi (Levičnik in Grudnik).

Vel. sobota: Missa Lux et origo (koral, tudi drugi spevi koralno, peli bogoslovci lazaristi). Aleluja (4 gl. moški zbor).

Vel. nedelja: Po procesiji: Zahvalna pesem, Mavov v Zakramentu. Velikonočne pesmi Premrla, Železnika, Sicherla, Mava, Gruma. Pri slovesni maši: Premrl: Missa s. Josephi, Premrl: gradual in sekvenca, Gruber: ofertorij, Foerster: Tantum ergo 5, Grum: Jezus, premagavec groba.

Vel. ponedeljek: Pesmi Premrlove in Železnikove. Stanko Bohinc.

X. Pri sv. Cirilu in Metodu.

Vel. četrtek: Missa de Angelis (koral), koralno tudi vse ostalo. Za darovanje: Večerja zadnja.

Veliki petek, dopoldne: Po Blažičevi izdaji Obredni spevi. — Zvečer: Foerster: Očitanja in Lamentacije, Tomc: Uvod v »Odrešeniku sveta«, Rihar: Žalostna Mati božja.

Vel. sobota: Kimovec: Missa montana gracilis, ostali spevi koralno.

Vel. nedelja: Slovenske jutranjice (Blažič), pri tihi maši: pesmi iz Premrl-Sicherlove zbirke »Velikonočne pesmi«. — Pri slovesni maši: Premrl: Missa s. Josephi, Griesbacher: gradual in ofertorij, ostalo koralno. Po maši: Premrl: Jezus, premagavec groba. Ludvik Puš.

XI. Na Viču.

Vel. četrtek: Koralna maša iz »Cerkv. obrednikac.

Vel. petek: Vse obrede č. duhovniki sami. — Zvečer: Pod oljkami, Vodopivec, Sedem besed Jezusovih na križu, Na Golgoti, Železnik.

Vel. sobota: Missa Ss. Rosarii, Hladnik.

Vel. nedelja: Ob pol 5 zjutraj velikonočne pesmi (ljudsko petje): 1. Skalovje groba, 2. Zveličar gre iz groba, 3. Dan presveti, 4. Jezus naš je vstal od smrti, 5. Zapoj veselo o kristjan. Ob pol 6 procesija (vel. pesmi: 1. Skalovje groba, Cvek, 2. Dan presveti, Vavken, 3. Jezus naš je vstal od smrti, Rihar, 4. Današnji žarki, Rihar, 5. Kristus je vstal, Premrl, 6. Jezus, premagavec groba, Železnik. Po procesiji sv. maša: 1. St. Albans Messe, Alb. Lipp, 2. Introitus in graduale, Griesbacher; Offertorium, J.B. Tresch; Communio, Griesbacher, 3. Tantum ergo, Rihar-Kimovec. Sv. maša ob 10, vel. pesmi (slovensko): 1. Zapoj veselo o kristjan, Jobst, 2. Kristus je vstal, Premrl, 3. Ves svet se danes radosti, Šček B., 4. Klic veselja, Hochreiter, 5. Jezus premagavec groba, Železnik, 6. Razveseli se Kraljica, Vavken, 7. V zakramentu, Cerar.

Vel. ponedeljek: Ob 5 ljudsko petje, velikonočne pesmi. Ob 6: 1. Kristus je vstal, Premrl, 2. Jezus premagavec groba, Železnik, 3. Zapoj veselo o kristjan, Jobst, 4. Zdaj veliko je veselje, K. Adamič, 5. Zveličar v skaln. grobu spi, Cerar, 6. Klic veselja, Hochreiter, 7. Gospod je vstal, Jobst, 8. V Zakramentu, Kimovec. Sv. maša ob 10, iste pesmi. V nedeljo, 31. marca, ob 8 zvečer je cerkveni pevski zbor pel v radio iste velikonočne pesmi.

K poročilu moram pripomniti, da sem ravno pred prazniki obolel v grlu. Pevske vaje se niso mogle vršiti kot običajno za ta veličastni praznik, zato smo pač izvajali preprostejše skladbe. Na velikonočno soboto so člani po večini v službi, zato Hladnikova maša, ki se poje lahko z malim zborom.

Razume se, da so bili izvajani vsi cerkveno predpisani drugi spevi.

Danilo Cerar.

XII. Pri sv. Frančišku v Spodnji Šiški.

Vel. četrtek: Missa de Angelis (koral); spremenljive speve smo recitali.

Vel. petek zvečer: Dr. Kimovec: Večerja zadnja, Tam na vrtu; Sattner: Angelski zbori; Železnik: Nesrečno ljudstvo, Pojdi na Golgoto; Foerster: Očitjanja; Premrl: Mati Zalostna.

Vel. sobota: Missa de Angelis, ostali spevi v Foersterjevi priredbi.

Vel. nedelja: Premrl: Kristus je vstal in Zahvalna pesem. — Pri slovesni maši po procesiji: Sattner: Missa seraphica; Hanisch: Ofertorij.

Vel. ponedeljek: Velikonočne pesmi Premrla, Klemenčiča, Jobsta, Vodopivca, Riharja, Kimovca in Mava.

Bela nedelja: Velikonočne pesmi Mava, K. Adamiča, Premrla, Vodopivca, Vavkna, Riharja in Cveka. Ivan Arh kot namestnik Franca Arha.

XIII. Sv. Družina v Mostah.

Vel. četrtek: Missa de Angelis, ostale speve smo recitali; pri ofertoriju »Večerja zadnja«; Hribar: Pange lingua. — Zvečer: Evhariistične pesmi Premrla in Vodopivca.

Vel. petek zvečer: Očitjanja, Kristus na križu, Sv. križ.

Vel. sobota dopoldne: Missa de Angelis, ostalo koralno. Zvečer pri vstajenju in procesiji: Rihar: Zveličar naš je vstal iz groba; Hladnik: Te Deum; Kimovec: V zakramentu; Vodopivec: Raduj se, kraljica nebeška; Fr. S. Adamič: Skalovje groba.

Vel. nedelja: Pri jutranji maši: Velikonočne pesmi iz Sicherl-Premrlove zbirke in druge. Pri veliki maši: Gruber: Missa de Nativitate D. N. J. Ch. z orkestrom, introit koralno, Gruberjev gradualni ofertorij, komunija rec.; Vodopivec: V Zakramentu; Gerbič: Srce zapoj. — Popoldne: Lavretanske litanije; Smid: V Zakramentu; Cvek: Skalovje groba.

Vel. ponedeljek: Pri jutranji maši: Velikonočne raznih skladateljev. — Pri 9. maši: Venturini: Slovenska maša, tri pesmi Premrla, Riharja, Bervarja. — Popoldne: Kimovec: V Zakramentu; Vavken: Zapoj veselo, o kristjan. J. Grad.

XIV. Rakovnik.

1. Med obredi velikega tedna so domači bogoslovci peli vse koralno, samo na veliki petek je moški zbor (bogoslovcev) zapel Griesbacherjev »Popule meus«.

2. Na veliko noč samo je med tiho mašo, ki je sledila velikonočni procesiji, mešani zbor izvajal slovenske velikonočne pesmi, in sicer: St. Premrl: Kristus je vstal, M. Tomc: Močno se potrese, E. Hochreiter: Klic veselja, Al. Mav: Vstajenje Jezusa praznujemo in K. Adamič: Raduj nebeška se Gospa, za blagoslov pa p. H. Sattner: Hostija ti najsvetejša. Isto smo ponovili na velikonočni ponedeljek.

3. Ostalo je bilo ljudsko petje ali koral (slovesna maša za bogoslovce).

Silvin Mihelič.

XV. Zavetišče sv. Jožefa.

Vel. četrtek: Introit in komunija recitativno, Kyrie in Gloria iz dr. Kimovčeve »Missa pastoralis«, gradual in ofertorij zl. Namot, Credo koralen, Sanctus, Benedictus in Agnus iz angleške maše, Goller: Pange lingua. — Popoldne križev pot (ljudsko petje) in »Glej, o grešnik«, zl. Grudnik. — Zvečer postne pesmi starejše in ljudsko prirejane.

Vel. petek zvečer: Ocvirk: Pojdi na Golgoto, Namot: Christus factus est, Grudnik: Umril je oh. Ostalo so peli misijonarski kleriki od Srea Jezusovega.

Vel. sobota: Kyrie iz angleške maše, Gloria, Sanctus, Benedictus iz dr. Kimovčeve »Missa pastoralis«, Alleluja enoglasna, Foerster: Gradual, ostalo koralno. — Pri procesiji: Foerster: Aleluja (4glasno), velikonočne pesmi Riharja, Cveka, Tomca, Vavkna, Zahvalna (ljudsko), Grum: Raduj se, kraljica nebeška, Rihar: V zakramentu št. 2, Gruber: Zapoj veselo.

Vel. nedelja: Pri tihih mašah: Kimovec: V zakramentu 14; velikonočne pesmi Zeleznika, Premrla, Faista, Jobsta, Cveka, Mava, Riharja, Zdešarja in Kimovčeva antifona »To je danc. — Pri slovesni maši: introit, zl. Griesbacher, Gruber: Missa dominicalis, Foerster: gradual, Griesbacher: sekvenca, komunija in ofertorij, Foerster: Tantum ergo, Grum: »Regina coeli«. — Popoldne pri litanijah Tomčevi odpevi.

Vel. ponedeljek: Pri dveh tihih mašah: Kimovec: V Zakramentu 12, velikonočne pesmi Riharja, F. S. Adamiča, Tomca, Gruma, Faista, Zdešarja, V Zakramentu, zl. Zahlfleisch. S. Libija Krek.

*

Opazke uredništva k poročilom. Iz teh poročil je nekoliko razvidno, kaj ljubljanski kori izvajajo in v koliki meri se držijo cerkvenoglasbenih določb.

1. Koral. Koralno mašo »de Angelis« pojo povsod, en zbor je izvajal tudi mašo »Lux et origo«, spremenljivi mašni deli se pojo tudi bodisi koralno ali Griesbacherjevi ali se recitirajo. Koralno so se veliki teden izvajali tudi razni drugi spevi.

2. Latinske maše se pojo kakor od tujih tako od domačih skladateljev. Istotako gradualni in ofertoriji.

3. Slovenske pesmi so se izvajale pretežno od slovenskih skladateljev, nekoliko pa tudi od tujih, zlasti nemških, kar ni bilo vedno nujno potrebno, n. pr. Führerjeva velikonočna in nekatere druge.

4. Pogreški glede cerkvenoglasbenih določb. Na splošno se v Ljubljani cerkvenoglasbene določbe izpolnjujejo. Napravijo pa se tudi te ali one

napake. Iz poročil so razvidne sledeče: Kot gradual se sme peti samo pravo gradualno besedilo, ki se mu ne sme nič drugega dodajati. V tem se je pregrešil en zbor. — Nekdo nam je sporočil, da je veliko soboto izvajal introit in ofertorij. Teh dveh spevov dotični dan v liturgiji ni. V poročilu smo jih seveda črtali. — Slovenske jutranjice za enkrat še niso dovoljene. — Koralni spevi za velikonočno soboto so danes obvezni — tradicionalni. Naš list jih je objavil v 3. in 4. prilogi l. 1919. Nekateri tega menda še ne vedo. — Kyríe na vel. četrtek se poje pravilno brez orgel; orgla se ta dan samo pri Gloriji. — Glede petja Zahvalne pesmi in Raduj se, Kraljica nebeška pri velikonočni procesiji še ni prave enotnosti. Naš obrednik ju nakazuje v slovenskem jeziku, k prejšnjemu latinskemu oficiju pa spadata skladneje njiju latinski besedili. Tudi V Zakramentu pojo ponekod pri latinskih mašah latinsko. To bi se po našem mnenju pelo lahko vedno v slovenskem jeziku.

5. Končno še dostavljamo, da so nam došla nekatera poročila nekoliko pomanjkljiva, večina pa zelo vestno sestavljena. Vsem poročevalcem se uredništvo najlpeše zahvaljuje.

Adolf Gröbming:

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

Polglasnik

je v slovenščini edini zastopnik srednje (ali po Bellu mešane) vrste vokalov.

Pri artikulaciji tega glasu počiva jezična konica mirno ob spodnjih sekalcih ^{55/112}. Ves jezik je pasiven, le v sredini se hrbet nekoliko napne proti vrhuncu nebnege oboka ^{57/46}. Ustnici tvorita približno takšno razo kakor pri ozkem e-ju, sta pa pri tem povsem pasivni ^{59/14—15}. Prav tako so pasivni in nenapeti vsi deli, ki obdajajo ustno votlino ^{57/46}, le mehko nebo se pri artikulaciji dvigne in zapre, kakor pri drugih vokalih, pot v podnosje.¹ Zdi se mi pa, da je ta zapora pri polglasniku najrahljéjša ^{55/47—48}.²

Kakor je medla artikulacija polglasnika, tako je medla tudi njegova barva. Manjka ji zlasti zvočnosti in resonančnosti, ki odlikuje njegove druge in jih povzdiguje nad ostale glasove. Zato je ime »polglasnik« zanj kar primerno, ni pa povsem pravilno »kajti polglasnik je« pravi prof. Fr. Ramovš³ »prav tako kakor vsak drug vokal deležen vseh tipičnih vokaličnih artikulacijskih elementov in je pravi vokal.« Težko je tudi govoriti pri polglasniku o eni sami, določeni barvi, ker se prav rad navzame barve drugih vokalov, zdaj e-ja zdaj a-ja, kakršna je pač okolica. Isto velja za narečja; tudi tu imamo vse polno različkov. Navzlic vsem slabostim je vendar polglasnik zanimiv glas, izrazit po barvi, krepak v nekaterih besedah (stebàr), skrivnosten v drugih (sèn), grozeč (pekəl, tàmà) ali kako drugače značilen za njih pomen (čəbljāti, šəpotāti). Zato bi izrazitost naše besede močno trpela, ako bi ga zamenjali s kakšnim zvočnejšim vokalom.

¹ Podzavestno stokanje ranjencev in bolnikov je sestavljeno iz glasov, ki so podobni polglasnikom. Toda pri teh je pot v podnosje odprta, ker nastajajo pri popolni pasivnosti govornih organov.

² Fr. Bezlaj opisuje v »Orisu slov. knjižnega izgovora str. 65« izreko polglasnika takole: Jezik se najbolj približa nebu s svojim srednjim delom, toda različno visoko. Jezično mišičevje ostane nenapeto, hrbet je mirno zaokrožen, konica ostane v višini robov gornjih(?) sekalcev, oddaljena od njih 5—8 mm.

³ Kratka zgodovina slovenskega jezika str. 153.

Kakor pri drugih samoglasnikih, tako bi morali tudi pri polglasniku ločiti dve kvaliteti, poudarjeno in nepoudarjeno. Ker je pa med obema le malenkostna razlika, naj zadošča ta ugotovitev.⁴ Poudarek je pri polglasniku vedno kratek (bžeg, bezžg).⁵

Po Bellu bi označili ta vokal z *mmwu*.

Polglasnik se ne govori povsod tako, kakor zahteva naša knjižna izreka. Pravilno ga govore le Kranjci in Primorci, medtem ko ga Štajerci in Prekmurci zamenjujejo s čistim *e*-jem. Če vzamemo, da tudi naš črkopis nima zanj posebnega znaka, temveč uporablja *e*, torej isto črko, kakor za vse mogoče ozke in široke *e*-je, potem ni čudno, ako je tudi izobražen Slovenec večkrat v dvomu ali mu je govoriti *e* ali polglasnik, to zlasti tedaj, kadar ne pozna tega vokala iz domačega narečja. Zato ne bo odveč, ako bom navedel najvažnejše besede, ki vsebujejo polglasnike. Primeri so povečini posneti po Breznikovi slovnici, polglasnik je označen z obrnjenim *e*-jem »ə«, t. j. znakom, ki se navadno uporablja v novejših fonetičnih razpravah.⁶

Polglasnik stoji lahko v korenskih ali v končniških delih besed. V korenu so ohranile ta samoglasnik sledeče besede:

Samostalniki: *bədənj*, *bət*, *bəzəg*, *əbela*, *əbər*, *dəhor*, *dəska*, *dəž*, *kəbəl*, *kəs*, *məgla*, *mənəc*, *mənih*, *məzda*, *məzəg*, *nəike*, *pəika*, *pəkəl*, *pəs*, *skədənj*, *səl*, *səmən*, *sən*, *sənci*, *səs*, *stəbər*, *stəza*, *təma*, *žən*, *žəc*, *žən*, *žica* ...

Pridevniki: *kəsən*, *mədəl*, *təmən*, *tənək*, *təš*, *vəs* ...

Glagoli: *bəcniti*, *bədəti*, *cəpətati*, *cvəsti* (*cvətem* ... toda *cvēt*, *cvētje*), *əbljati*, *əhljati*, *dəhteti*, *ləskətati*, *məčkati*, *mədəleti*, *səm* (pom. glagol), *skələti*, *šləbətati*, *šləgetati*, *šəpətati* ...; nedoločniki in nekatere oblike glagolov II. vrste: *dəhniti* (*dəhn*, *dəhn* ...), *gəniti*, *məkniti*, *pəhniti*, *səhniti*; *šəpniti*; *təkniti* ...

Druge besede: *kədəj*, *sədəj*, *tədəj*, *vəndar* ...; predlog *sə*, bodisi da nastopa samostojno,⁷ bodisi kot neločljiv predlog: *səgniti*, *səšteti*, *səzniniti*, *səžgati* ...

Ta seznam seveda ni popoln. Polglasnik moramo govoriti tudi v vseh besedah, ki imajo z navedenimi skupne korene ali so iz njih izvedene. Da ne bi bil spis preobširen, naj sledi le nekaj primerov:

dəž — *dəžək*, *dəževanje*, *dəževati*, *dəževən*, *dəževnica*, *dəževnik*; *dəževje*, *dəžiti*, *dəžni* (*plaš*), *dəžnica*, *dəžnik* ...

mədəl — *mədlenje*, *mədəleti*, *mədləst*, *omədəleti*, *omədəlevanje*, *omədəlevati*, *omədəlevica*, *omədəlevičen*, *omədəliti*, *pomədəleti*, *zamədəleti* ...

šəpətati — *šəpet*, *šəpetanje*, *šəpətalec*, *šəpətalka*, *šəpətnica*, *šəpniti*, *zašəpətati* ...

məkniti — *izməkniti*, *poməkniti*, *priməkniti*, *uməkniti*, *zaməkniti* ...

⁴ Po Bezlaju (Oris str. 67) leži nenaglašeni ə nekoliko više kot naglašeni in je barvan nekoliko jasneje. Jezik ostane še vedno napet, oddaljenost konice od gornjih (?) sekaleev se poveča za dva do tri milimetre.

Čeljustni kot je približno tolikšen kot pri širokem e. Pri nenaglašeni je nekoliko manjši kot pri naglašeni.

⁵ V prvem primeru imamo k r a t e k rastoč poudarek, v drugem pa k r a t k e g a padajočega. Bezljaj je v svojem »Orisu« tudi pri polglasnikih ugotovil dolge rastoče naglase: *stəza*, *məgla* ... Toda te ugotovitve so dvomljive vrednosti. Prim. oceno prof. J. Solarja v »Slovenskem jeziku«, I. II., snopič 1.-2., str. 130—131.

⁶ Pleteršnik uporablja zanj nekoliko drugače znamenje, ki je itak v slovarju opisano.

⁷ Samostojno se rabi ta predlog le v pesmih, n. pr. Kot sonce sè žarki ognjenimi (Gregorčič).

Nekoliko nam olajša spoznavanje polglasnikov pravilo, da se izpremeni polglasnik v slovenščini, ako dobi dolg naglas, v *a*. Tako so nastale današnje oblike: *kāsən, lāhək, tānək* iz *kāsən, ləhək, tənək*. Kdor pozna novejšo in starejšo obliko besede, bo na osnovi tega pravila lahko ugotovil, kdaj mu je v starejši obliki izgovarjati polglasnik. Po tem pravilu so nastale tudi novejše oblike zgoraj omenjenih glagolov II. vrste: iz *dāhniti (dāhni, dāhnil) — dāhniti (dāhni, dāhnil)*, iz *pāhniti pāhniti*, iz *sāhniti sāhniti* itd. Iz istega razloga pišemo namesto *pāsji pāsji, sāmənji sāmənji*... Tudi z znanjem srbohrvaščine si lahko nekoliko pomagamo. Naš korenski polglasnik nadomešča pri Hrvatih *a*, ki pa je po večini kratko poudarjen: sh *bādanj* slov. *bādanj, bāzag — bāzag, ėābar — ėābār (Āabar — Āeber* se imenuje tudi kraj ob meji slovenske in hrvatske banovine), *dāska — dāska, māgla — māgla, stāza — stāza*...

Dokaj laže spoznamo polglasnik v končniških delih besed. Ako stoji v končnici čisti *e*: *učitelj, učitelja*... *učitelji*, ga ohrani beseda v vseh oblikah sklanjatve, ako pa stoji tam polglasnik, tedaj v sklanji izpade: *češalj, češlja*... *češlji, trhəl, trhla, trhlo*... (podobno pri deležnikih: *nesəl, nesla, neslo*...). Srbohrvatje imajo v takšnih primerih *a*, ki mu pravijo »nepostojano *a*«, t. j. nestalni *a*: *češalj češlja, silan silna*... V slovenščini imamo nekaj podobnega pri pridevnikih, le da je naš »nestalni *a*« dolgo poudarjen: *drobān* (iz *drobən*) *drobna, glasān* (iz *glasən*) *glasna, grenāk* (iz *grenək*) *grenka*...

Izmed naštetih besed s polglasnikom v končnici bom navedel le nekatere:

-e c: *studenəc -nca, učenəc, konəc*...

-e k: *petək -tka, dogodək, stričək*...

gladək -dka, sladək, krhək...

-e l: *pəkəl -kla, misəl -sli, vozəl -zla*...

svetəl -lla, votəl, prhəl...

deležniki: *lezəl -zla -zlo, tresəl, pletəl*... toda: *žélel želéla*...

-e lj: *kašəlj -šlja, rogəlj, krhəlj*..., toda: *prijatelj -telja, reditelj -telja, spasitelj -telja*...

-e m: *kosəm -sma, pesəm -smi*...

-e n: *ovən -vna, ljubəzen -zni*...

trudən -dna, poučən -čna, pitən -tna...

-e r: *gabər -bra, bobər, popər*...

bistər -stra, iskər, hrabər...

-e t: *hrbət -bta*...

-e v: *cerkəv -kve, molitəv, žetəv*...

Večkrat naletimo na polglasnik pred zlogotvornim *l, lj, m, n, nj, v*, in sicer v izvedenkah iz nekaterih samostalnikov: *posəlski* (iz *posəl*), *misəl(nost)* (iz *misəl*), *osəlnik* (osla), *metəl(n)* (metla), *stebəlce, stebəl(nat)* (steblo), *masəlnik* (maslo), *zeməljski* (zemlja), *grabəl(j)nik* (grablje), *pisəmce, pisəmski* (pismo), *pasəmski* (pasma), *ljubezənski* (ljubezən), *bistvən* (bistvo), *znanstvən* (znanstvo), *okənce, okənski* (okno), *vlakənce* (vlakno), *səmənjski* (səmən(j)), *britəvca* (britov), *molitəvni* (molitov)...

Polglasnik tudi vtikamo med težko izgovorljive soglasnike, zlasti v množ. rodilniku nekaterih samostalnikov ženskega spola, kakor: *iskra*, množ. rod. *iskər*, tako tudi: *kapəlj* (kaplja), *konopəlj*, *sestər*, *narodəb, sodəb, svatəb, hrušək* (poleg *hrušk*), *gosək* (in *gosk*), *mačək* (in *mačk*), *tovarən* (in *tovarn*), *zdražəb* (in *zdražb*), *ovəc* (in *ovac*), *dəsek* (in *desak*), *tresək* (in *tresak*). Iz istega vzroka vstavljamo polglasnike v besede kakor: *konjənik, konjənica, mestəce mestəca, ustəca ustəc, gnezdəce gnezdəca* itd.

Iz navedenih primerov si bo lahko vsak ustvaril sliko o razširjenosti polglasnika. Četudi je slika nepopolna, nam vendar pove, da je polglasnik razmerno dobro zastopan v našem besedišču in da je zato popolnoma enakovreden drugim vokalom.

Pravilno izvajanje polglasnika v petju ni lahko, kajti pevec mora medlo barvani glas izpremeniti v zvočen vokal. To nalogo otežuje najbolj dejstvo, da so pri izreki polglasnika govornila pasivna, pri petju pa kolikor toliko napeta. Četudi je mogoče z zmanjšanjem ustne raze doseči precej naravno barvane polglasnike, nagibajo vendar vsi peti polglasniki na *ö* ali na kakšen drug vokal. Lažje je izvajanje polglasnikov v končnicah. Tam so navadno najmanj eksponirani in se zlijejo, ako nastopajo v zvezi s sonorniki, z njimi v prijeten dvoglas. Na vsak način pa je treba preprečiti, da bi pevci nadomeščali polglasnik z *e*-jem, kakor se to navadno dogaja. Kako tuje in izumetničeno zveni n. pr. refren znane ljudske pesmi »Mägla, mägla, mägličica...«, če pojemo tukaj čisti *e*! Zato si moramo prizadevati, da ohranimo tudi v pesmi ta značilen slovenski vokal v kolikor mogoče naravni barvi.

Jožef Zazula:

Beseda o starih organistih.

Sredi XIX. stoletja so imeli v rudarski Idriji učiteljišče, kamor niso zahajali le Idričani, temveč tudi drugi, in v marsikaterem kraju sem našel takega bivšega »preparanda« iz Idrije kot organista ali učitelja. Šole in uradi so bili tedaj sorazmerno razdeljeni po vsej deželi in ne vse le po nekaj mestih, kakor dandanes. Med drugimi sva se septembra 1899 srečala v Višnji gori z nadučiteljem Škrbincem. Škrbinec se je še prav dobro spominjal svojega šolanja v rudarski Idriji, četudi je bil že preko 70 let, a mu jih ni bilo videti. Barval si je namreč brado in lase in zgledal je vsaj 20 let mlajši. Predelal je bil vso učiteljsko metamorfozo XIX. stoletja. Poznal je razmere, ko so bili po šolah še duhovni kot voditelji (direktorji), kar ob takratnih redkih šolah itak ni moglo biti drugače; učitelji pa so hkratu tudi v cerkvi opravljali razne posle, zlasti na koru. (Škrbinec, Kovač, Lobe in cela vrsta drugih.)

O tem so pred 60. leti zelo veliko pisali *pro in contra*. V resnici pa uredba nikakor ni bila neumestna, ker je upoštevala denarne in gospodarske razmere svojega časa. Res, s »Penkalo« takrat niso pisali, a večina njih je z roko lepše pisala kot dandanes z nalivnikom! Takrat so imeli v eni osebi učitelja, organista in cerkovnika, saj tudi duhovske razmere niso bile kdo ve kako sijajne. Pa tudi šolski pouk, organistovska umetnost in cerkovnikova služba niso bile take nego dandanes. Katedral niso imeli, orgel z nič koliko registri tudi ne, v šolah pa tudi še ni bilo kakor vežna vrata visokih oken. In vendar so očanci pri litanih z organistom-učiteljem peli, da je bilo veselje, v šoli pa tudi niso s kvadrati in kubi računali, in mesto računala smo imeli jabolka in rožičeve peške, pa smo se vendar naučili poštevanke. Pisati, čitati, računati, katekizem; dve maši, litanije in tantum ergo; pred oltarjem pa luči prižigati in pozvončkljati: vse drugo so opravili ministranti in — župnik sam; organist-cerkovnik-učitelj pa je medtem letel iz zakristije na kor.¹ Če pomislimo, da smo tedaj imeli pisarničarje s tremi razredi osnovne šole, ki je bila brez balasta in zelo praktična, ter do svetovne vojne spodnjo gimnazijo za dosego IX. (in tudi višjega) čina v pisarni, tedaj treba reči, da je bil s p l o š e n položaj inteligence tak in ne le posameznikov in da takrat župniki, učitelji in pisarničarji niso bili nič slabši od dandanašnjih, četudi imajo več razredov, več dela, več odgovornosti, toda iste uspehe kakor nekdanj, ker službe same ne boš nikoli predrugačil, pač pa njen način »prekompliciral«, kakor smo nekdanj rekli.

¹ Po mnogih krajih na Koroškem je še dandanes tako in ljudje so zadovoljni.

Moj oče je pričel svojo kariero globoko v rudniku na kamnu; po treh mesecih so ga poslali v žgalnico, kjer so njemu in dvema drugima pri nekem poskusu z živim srebrom izpadli vsi zobje in jih je tri dni glava bolela. Malo kasneje je prišel v pisarno, potem kot paznik med delavce zunaj in končno kot pisarničar-uradnik, kjer je po 45. letih v X. činu končal svoje delovanje. Seveda brez akademije; niti gimnazije ni videl. Tri osnovne razrede doma, to pa že! Toda bil je porablјiv, vesten, priučil se je vsemu, kar so zahtevali, vlekel je — kakor sem povedal — 45 let s tremi razredi, to je 1 : 15, medtem ko mora dandanes namesto tri, hoditi v šolo vsaj 10 let, da isto doseže, a je manj zadovoljen in ima 35 let, pa manjšo plačo nego nekđaj.

Prav tako je bilo tudi pri organistih. Dandanes od svetovne vojne sem zahteve po šolski izobrazbi za posamezne poklice vedno bolj rastejo; ali v korist službe in družbe, smo pa že v Cerkv. Glasbeniku 1939 str. 110 povedali, primerjajo ministrsk. svetnika Vidica z organistom-skladateljem Petelinom (Gallusom). Prvi se je šolal 22—24 let in služil ni niti 30 let, ker je umrl; drugi sploh ni imel prave šole, pač pa prakso in tem več veselja pred orglami. In vendar pravna Petelina ves svet, uradnik pa vleče in pehari pol življenja po razredih, pol življenja po pisarnah, in ko ga upokoje (če sploh dočaka), se pogrezne — v preteklost.

Mislimo, da mora imeti šolska izobrazba v primeri s službenimi leti pravo razmerje, na pr. 1 : 15 (za 40 let službe 8 let šole); če tega ni, je vzgoja za učenca in državo predraga. Sploh: če učenec od 7. do 17. leta ne more dobiti dovoljne priprave za praktično življenje v vseh službah (službeno se itak uči v službi sami!), potem svoje javne delavce za življenje slabo pripravljamo. Dandanes traja šola v primeri s službenimi leti pri nekaterih kar 1 : 2, tedaj pač ne vemo, ali se je dotičnik v svojem življenju več učil ali je več služil; saj imajo nekateri 12—16 let šole za — 30 let službe!

Zato ne smemo trditi, da se Škrbinci, Kovači in drugi niso znali postaviti pred orglami, v šoli, ali — bodi! — v zakristiji, četudi niso drsali hlač po šolskih klopeh 10 ali celo več let, pač pa tri ali štiri, zato pa so bili v praktični službi tembolj izvežbani. In to je glavno! Dandanes pa povprašujejo samo po izpiti in dolgem šolanju; kje je še praksa!

Tak izvežban mož je bil Janko Škerbinec. Dostojen v družbi nam je bil v čast in veselje s svojim nastopom, prikupnim vedenjem, šaljivimi pogovori, a najbolj nas je veselilo tedaj, če mu je njegova skrivnost barvanja las jela proti polnoči nagajati in si opazil, kako na glavi in licu njegovo »patent-mazilo« svojo moč in lepoto popušča. Toda tega dejstva nismo nikoli ugotavljali, temveč samo potihoma opazovali, saj smo vedeli, da je vsak raje lepši nego grši; raje boljši nego slabši. Naš Janko pa bi bil tudi brez maže vrl mož, saj sivi lasje, siva brada ne določajo ne letne pamei.

Kakor v družbi, pa se je postavil Škerbinec tudi v službi. Bil je vesten nadučitelj in priljubljen šolnik, prav tako pa nič slabši organist in pevec. Klavir doma mu je kar pokorno pel, zlasti ker je Škerbinec znal tudi pred klavirjem biti enako zabaven, kakor pri gostilniški mizi. O tem povejmo priliko:

Davkarju Murgelnu in meni je bil — ko smo prišli v Višnjo goro konec 1900, — Škerbinec obljubil, da nas povabi o prvi priliki na zajčka, divjega seveda, kajti Janko je bil tudi lovec in na Kuelju pri Višnji gori so ga prav dobro poznali. Toda zajček, ki je bil nam namenjen, je takrat še kozolce preobračal v zlati prostosti in čakati smo morali najprej na lovski čas, potem na lovsko srečo in končno na lovsko kuharico. To, lovsko kuharico namreč, je bil pa Janko že davno našel — pred orglami. Bila je prva cerkvena pevka, on pa organist in prvi pevec; imela je kratke rokavce in lica na smeh, Janko pa — takrat namreč — lepe besede, dobro službo in črne lase, tedaj še brez maže (ta je prišla pozneje).

Končno smo dočakali vse troje: lovski čas je prišel polagoma, lovska sreča je bila pri Škrbinecu že kar udomačena, lovsko kuharico pa je dobil pred orglami kot svojo ženico in ta je že doma čakala na lovsko pečenko.

Povabil nas je bil torej, jed — vam rečem — imenitna, postrežba prijazna, porcije solidne in prav zastonj, poleg tega pa še klavir, na katerem je igral gostitelj med tem ko sva z davkarjem M. poslušala, rezala in obirala, cmokala in se sladkala — prava proza poleg poezije. Imel pa je Škrbinec veliko not, med drugimi tudi: »Das Tantum ergo der österreichischen Völkere«. Ta tantum ergo pa ni bil tako slovesen, kakor ga v cerkvi pojo, niti večglasen ni bil; nasprotno: igralec in pevec sta bila kar ena sama oseba. Pa nam je, ko se je z nami zajčka naveselil, zaigral in zapel, najprej besede, kakor jih pojo Poljaki.

Dalje Janko ni prišel, kajti davkar je pozabil na zajca, pogledal proti klavirju in rekel: »Janko, ne kolni, to se ne spodobi!«

Škrbinec, star organist, pa je bil šegav, Murgeljnu je pojasnil šalo, in smejali smo se vsi trije. Igral je dalje in na vrsto so prišli Romuni.

Pozabili smo na zajca, gledali proti klavirju, dokler nas ni opozorila gospa, da bo omaka mrzla. Toda omaka, gorka ali mrzla, ko smo bili že dobre volje postali! Janko jo je zapel o Nemcih.

Ta kitica nas je še najbolj spravila v smeh, saj je dobro kazala značaj Nemcev in sovraštvo do Slovanov. Nemcu je sledil Madžar.

Tako so se nam predstavile še ostale narodnosti, potem pa je počasi in slovesno zaigral latinski tekst, kakor ga pravilno pojo na korih.

In prav tak je bil Škrbinec tudi sicer v življenju: točen v službi, dovtipen v družbi in dosegel je visoko starost.

Zadnjikrat sva se videla 1917 pod njegovo hruško: šolar jih je tresel, on pobiral, pa ni bilo dosti in bil je slabe volje. Pozdravila sva se in kmalu razšla: bila je vojna in iskal sem pribežališča po Dolenjskem pred — bombami v Idriji.

*

Enak učitelj-organist je bil moj stric Janez Gnezda, rojen v Rudarski Idriji. Ko so na Slapu pri Vipavi ustanovili šolo, je dobil ondi prvo službo (1. 7. 1856). Pozneje so šole predrugačili, zahtevali višjo izobrazbo, manjkalo mu je izpitov in moral je kruh opustiti. Prišel je v Idrijo domov, ko je bil umrl njegov brat, Jožef Gnezda, organist v Idriji, 1874. Pomagal je orglat, dokler niso dobili stalnega organista. Poučeval je klavir po družinah in tudi doma smo imeli kar za pol razreda učencev in ob neki priliki dva klavirja: od vsakega strica po enega. Enega smo obdržali veliko let, drugega prodali organistu Zonti v Spodnjo Idrijo. Zonta se je učil pri nas, njegov oče je bil knjigovez pri Fari, sin pa je orglat v cerkvi. Janez Gnezda je okoli 1880 dobil službo domačega učitelja v Podgraji pri Ilirski Bistrici. Tam so imeli graščino in ker ni bilo šol, so imeli domače učitelje. Tak domači učitelj je bil za vse: učil je otroke šolskih predmetov, seveda tudi klavir in celo gosli. Razun tega je po potrebi, če so jo imeli, igral v cerkvi. Služba je trajala 6—8 let, dokler niso otroci dorastli, večkrat pa tudi naprej, in učitelja so prištevali k družini gospodarjevi. Udomačil se je popolnoma, bil spoštovana in ugledna oseba. Po graščinah na Notranjskem, pa tudi drugod, so jih imeli povsod, kakor vemo iz Levstikovega življenja: na Pivki pri Vilharju, na Dolenjskem pri Paceju. Toda Levstik je imel svoje muhe, ni bil stanoviten, brez obstanka, ni vzdržal nikjer, tudi muzikalichen ni bil: ne pevec, ne godec. Jeziki in šaljivi listi pa takrat niso bili na prvem mestu, zlasti če spravijo v zadrego graščaka, kakor se je zgodilo pri Vilharju: Levstik je pisal, a Vilhar je sedel. Šele v licealni knjižnici je stanovitno obstal.

Janez Gnezda je živel v Podgraji nekako do 1890, potem je prišel zopet domov, čakal in klavir učil doma in končno dobil službo organista v Šk e d n j u p r i T r s t u. Ondi je živel skoraj do konca pretečenega stoletja, orglal v cerkvi, a spal nad zakristijo. Ko je opešal, ga je vzela sestra domov, kjer je živel v medstrešnem stanovanju naše hiše do 30. oktobra 1902, ko je umrl star 72 let. V isto stanovanje se je preselil pisec teh vrstic. Bilo je tako: Imenovanega dne pridem iz pisarne proti domu, ko že od daleč zagledam luč na podstrešnem oknu in vedel sem, kaj to pomeni. Stric je bil sklenil in mama je odprla okna, »da je mogla iti duša v večnost«. Šel sem gori, našel mater pri mrtvem bratu; potožilo se nam je, pokleknili smo in molili. Reforma šole mu je bila vzela službo, sicer bi bil gotovo drugače sklenil. Zadnja leta je bil trajno v postelji. Toda nekaj je v Idriji upeljal: lučke na grob ob godovih. Imeli smo dosti sorodnikov, največ na pokopališču. Kadar je bil od koga god, mu je prižgal svečico na grob — drugi so posnemali in navada je ostala.

Mene je učil iz knjig, na klavir in na (majhne) gosli: že s četrtem letom 1874. Ko sem odrasel, mi je o Prešernu povedal tole: Prešeren je hotel biti kot pesnik prvi, in pesnil je nemško. Toda nemških pesnikov je bilo tedaj dosti; celo Prešernov domači učenec, visokošolec Anastazij Grün sam je postal prvi avstrijski nemški pesnik (Auer-sperg). Svetovali so torej Prešernu, naj piše »kranjsko«, da bi lažje postal prvi nego med Nemci. Prešeren je ubogal, jel pesniti slovensko (četudi ne tako dobro kakor prej nemško) in postal je res prvi pesnik med Slovenci. Dosledno temu se tudi ni zavzemal za Ilirce, ker bi sicer ne bil več ostal prvi.²

Razen Zonte, ki je postal organist pri Fari, se je v naši hiši učil klavirja tudi neki Treven, da bi postal organist. Bil je vesten in nadarjen mladenič; ali je svoj namen dosegel, mi ni znano.³ Tako so se torej organisti učili od organistov, kakor svojčas slikarji od slikarjev ali drugi.

Podobnih primerov bi navedel še celo vrsto; po graščinah, po boljših hišah so poučevali domači učitelji, organisti pa so živeli po farah dogovorno z župnikom. Imeli so približno za eno kravo sveta in nekaj vrta; žena je bila prva pevka, tako da sta v sili kar sama opravila. Redili so prašiče, prodajali mleko, mož je postransko zaslužil pri krstih, porokah, pogrebih imel je biro in — šlo je prav dobro; stanovanje je bilo itak brezplačno. Seveda, »akademske« izobrazbe ni bilo. Pač! Petelin (Gallus) nam je dokazal, da so si možje znali tudi tako pridobiti, četudi brez diplome. Marsikateri pa je zaslužil še pri županstvu, zavarovalnicah, poučevanju klavirja, v prosvetnih društvih. Tako so združili več malih zaslužkov v en velik zaslužek in prav je bilo za vse: za organiste, ki so imeli solidno in ugledno življenje, in za občane, ki so v naravi lažje dajali kot v gotovini ali z visokimi dokladami. Na Prevaljah je še dandanes tako; in drugod enako!

*

Govoril bi še o svojem drugem stricu, Jož e f u G n e z d i, ki je bil tudi skladatelj, četudi ne po današnjih merah. Dovršil je učiteljišče in prišel v grad Haasberg pri Planini kot domači učitelj, ter je velikokrat orglal tudi na Planinski gori, ki je bila sloveča božja pot in je ljudstvo prihajalo tudi z idrijskih hribov. Ko je svojo nalogo v Haasbergu dovršil, so ga priporočili v Gradec tvrčki B u a, kjer je poučeval klavir. Pa je bil nekega dne v stolnici in je vestno in vzpodbudno gledal organistu na note — i n n a p r s t e. Orgnista pa je taka tankočutnost ujezila in ga je vprašal, če tudi on igra. »Etwas schon,« mu odvrne stric. Tedaj pa pravi organist: »Wenn Sie vas verstehen,

² Ne vemo, kaj bi rekel k temu slovstveni zgodovinar prof. Kidrič? — Ured.

³ Da, dosegel. Prim. C. Gl. 1937, str. 52. — Ur.

setzen Sie sich auf meine Bank, und dann werde ich Ihnen auf die Finger und Noten schauen.« In sta res menjala; brez ugovora je stric Pepe sédel pred manuale, igral pravilno prima vista in organist je pazil. Vse je šlo dobro in ko je končal, ga je organist potrepal po rami in pristavil: »Sie können besser wie ich!« Po vsej priliki bi bil stric v Gradcu veliko dosegel, da ni bilo moje mame v Idriji. Ta je toliko časa gonila in gonila, da ga je spravila domov. Prišedši v Idrijo je stric glasbeno žvljenje hitro organiziral. Fajgelj, ki ste ga vsi poznali, mi je pravil, da je pred Gnezdovim prihodom imela idrijska rudarska godba tudi fagotista z lesenim fagotom, ki pa je bil skoraj večji nego godec sam. V tistih časih so bili ljudje šegavi in so nalašč uganjali take šale, kakor znani župan, ki je z ostalimi pevci in godci s a m e m u s e b i podoknico igral; pri oknu je bila gospa županja sama.

Tako je torej Gnezda našel Idrijo in jo je hitro predružačil. Ni bil samo mož za orglami, preskrbel si je tudi pevce in pevke, poučeval je petje v šoli, igral v čitalnici in v gledališču in vodil je svoje ljudi na izlete, najrajši v Belo. Bil je zelo šaljiv, kar je pokazal že v šoli kot pripravnik učitelju Krašnerju. Učitelj ga je namreč vprašal, kako se pravi mačku nemško, in Gnezda je rekel: »der Kater«. »Kako pa mački,« vpraša učitelj. »Katarina,« odgovori Gnezda. — Bil je med ustanovniki idrijske čitalnice 29. novembra 1866, član Slovenske Maticе in Mohorjeve družbe, kar je takrat pomenilo dosti zavednosti. — Nekoč so šli v Belo in grede proti domu nazaj je pri Podroteji pes na verigi tako lajal, da so se pevke kar bale mimo. Pa pošepeče Gnezda godcem; vsi gredo v trdi temi proti psu, ko so pa že prav blizu, udarijo v instrumente, da je psa kar vrglo v hišico. — Tudi mene je, triletnega, rad posadil pred orgle in sva skupaj »igrala«. Kadar so njegovi prsti najbolj skakali, sem še jaz káko prav visoko tasto pritisnil in hitro me je krenil. Med najhujšo igro pa večkrat tega ni mogel toriti, in jaz sem mirno »sodeloval«; stric je gledal kot pošast, a po koru zadaj so se smejali. Zato so me končno s klopi odstavili za vselej.

S skladbami je bilo tedaj tako: Vesten organist se je vedno pripravljal, kajti tiskanih not ni bilo preveč in Gnezda je za vsak večji praznik kaj zložil, potem pa položil v veliko omaro, ki je stala za orglami. Tako so note ostale v cerkvi, ker glasbenih listov (pri nas) še niso poznali. Gnezdov naslednik pa je take note od prilike do prilike malo »popravil« in kot svoje med zbor razdelil. Imeli so pa staro pevko Brus (Brusovka) in starega basista Jurjavčiča, ki sta približno že od 1870 dalje na koru pela; ta dva sta take »popravljenе« note hitro spoznala in se namuzala. Resnično sta prav za prav le oni dve pesmi ostali, ki jih je prinesla rudarska pesmarica »Rudno bilo!«: »Ko bije tri po polnoči« in »Hrepenenje«. Pa tudi »Ko bije tri« so že drugi dvakrat ali trikrat »popravljali« in za svoje izdali.

Tako so vedno novi »skladateljci« gradili na razvalinah prejšnjih mož.

Več o njegovem življenju je prineslo »Izvestje mestne nižje realke« v Idriji 1901/2, in Arko: »Zgodovina Idrije« 1930. Da mož ni bil prazen, so dokazovale njegove knjige, od katerih imam še dve v svoji knjižnici: »Schuberth's Musikalisches Handbuch« 1852, zelo vesten kompendij in »Handbuch des Tonsetzkunst« von Carl Santner, 1866. Če to knjigo pri klavirju čitaš, spoznaš, da je moj znanec davčnik-glasbenik prav povedal, ko je nekoč rekel, da je »komponirana maša neke vrste velik račun«. Res je: lirična pesem je podobna lepemu šopku: kakor dovršeno izdelana stvarica! Libreto v operi s skladbo vred (partituro) pa dolgi trti z neštetimi grozdi pa tudi s praznimi pečlji v mes. Končno maša je podobna mogočni stavbi — če je harmonično postavljena!

Če je Janez Gnezda umrl 72 let star, je umrl pa Jožef Gnezda že v 36. letu. Kako to?

Organisti imajo največ posla zjutraj pri maši, popoldne v šoli ali pri pogrebih in zvečer pri vajah. Te pa se vlečejo dolgo v noč in ne samo pevce, tudi organista petje in govorjenje utruji. Če gredo po vaji na požirek, ni nič čudnega. Toda iz enega požirka jih nastane vedno več in končno še kavarna. Tako je imel tudi Gnezda tovariša Majnika, s katerim je hodil po vaji v kavarno. Pogovori so se zavlekli do polnoči, zjutraj pa je bila maša. In to poleti in pozimi, v snegu in dežju, neprespan, razmražen, v hladnem v posteljo, v hladnem iz postelje. Kori so mrzli, tipke tudi, v zimski suknji ne moreš igrati: nehote in nevede dobiš kal bolezní in te pobere. Pepeta je pobrala za polovico prej nego Janeza, dasí se je Janezu slabše godilo!

Vinko Vodopivec:

Nicolo Paganini.

Letos obhaja glasbeni svet stoletnico Paganinijeve smrti. Nicolò Paganini, najslavnejši virtuoz na violini vseh časov, se je rodil v Genovi 27. oktobra 1782. Italija je imela že prej slavne violiniste: Corellija, Tartinija in Viottija, ki so vsak posebej močno vplivali deloma s svojimi šolami in deloma s skladbami na razvoj violinske igre in violinske literature. Paganini pa ni usmeril svojega poleta po teh potih in nima s svojimi predniki nobenih stikov. Moramo ga smatrati kot enkratno, fenomenalno prikazen v glasbeni zgodovini, ki tudi ni ustvaril nobene šole. Bil je izredna posebnost in v svojem območju edini original, ki se je odlikoval z brezprimernim obvladanjem najbolj komplicirane tehnike. Njegova igra je bila polna strasti in neke magične, skoraj demonske sile, ki je očarujoče vplivala na poslušalce.

O njem so krožile najbolj čudaške govornice n. pr.: Da je bil več let v ječi, ker je iz ljubosumnosti zaklal svojo zaročenko, da je s peklenščkom v zvezi i. t. d. Poznejša raziskavanja so dognala, da so bile vse to le izmišljotine. Paganini sam pa takih govoríc nikakor ni zavračeval, ampak jih celo sam izzival s svojim čudaškim obnašanjem in dvoumnimi besedami, ker mu je vse to služilo le v reklamo.

Glede igre na violino je Paganini v glavnem samouk, dasí je imel kòt deček dva učitelja, ki sta mu pač dala prvo podlago v tehniki in glasbeni teoriji, na njegovo posebno violinsko tehniko pa nista imela nobenega upliva, ker je ta posebna in izredna tehnika bila pač sad njegovega talenta in njegovih študij. Leta 1801 je Paganini šel na svojo prvo umetniško turnejo po vseh večjih mestih gornje Italije. Doživel je seveda velikanske uspehe. V Livornu je dobil v dar od nekega ljubitelja glasbe dragocene Guarnerijeve gosli, ki so ga od tedaj naprej spremljale na vseh njegovih umetniških potovanjih. Te gosli je po svoji smrti zapustil svojemu rojstnemu mestu Genovi, kjer jih še sedaj hranijo v stekleni omari. Po tem svojem prvem umetniškem potovanju pa je Paganini vkljub vsem uspehom naenkrat pustil violino in začel igrati kitaro, na kateri je dosegel enako stopinjo virtuoznosti kakor na violini. Čudno se nam zdi to njegovo početje. Morda je bila to le naravna reakcija proti neprestanemu in čezmernemu študiju violinske tehnike. Morda pa tudi le posledica njegovega nestalnega in čudaškega značaja. Napisal je tudi več skladb za kitaro. Slovenski virtuoz na kitari, g. Stanko Prek, je letos priredil v Ljubljani koncert z izključno Paganinijevimi skladbami.

Po štirih letih pa je vzel Paganini zopet violino v roke. Več let je bil na dvoru kneza Bacciohija angažiran kot soloviolinist. Tukaž se je v tehniki z vztrajnim študijem še bolj izpopolnil. Zlasti se je vadil v igranju samo na eni struni, posebno na g-struni.

Leta 1808 je Paganini pustil službo in se spet podal na umetniško potovanja, ki so ga privedla do vseh večjih evropskih mest. Povsod je doživljal prave triumpfe. Bil je v Parizu, Londonu, Berlinu in leta 1829 je prišel tudi v Varšavo, kjer je koncertiral ob istem času tudi slavni poljski violinski virtuoz Karol Jožef Lipinski (1790—1861). Vnel se je hud in seveda brezploden časnikarski boj, kateri teh dveh umetnikov je večji. Lipinski se je bil podal že leta 1817 v Italijo samo z namenom, da bi Paganinija slišal in se seveda kaj od njega naučil. Sešel se je z Paganinijem v Piacenzi. Ko je Paganini zvedel, da je mladi umetnik prišel iz daljne Poljske v Italijo samo za to, da bi njega slišal, je Lipinskega zelo prijazno sprejel in ko je spoznal, da je Lipinski res velik umetnik, je v Piacenzi večkrat skupno z Lipinskim javno nastopil. Povabil ga je tudi, da bi skupno priredila veliko umetniško turnejo po zapadni Evropi. Toda Lipinski je imel družino, ki je ni hotel toliko časa same pustiti in se je vrnil spet domov na Poljsko. Paganini je Lipinskega visoko cenil. Ko so ga nekdanj vprašali, naj pove, kdo da je prvi virtuoz na svetu, je odgovoril: kdo da je prvi — tega ne vem, zagotovo pa vem, da drugi je Lipinski.

Edini Paganinijev učenec je bil Ernesto Camillo Sivori (1815—1894). Tudi ta je bil velik virtuoz.

Paganini je napisal precej skladb za svoj instrument. Najvažnejše so: 24 capricci o studii per violino solo. O Paganinijevih skladbah so sodbe precej različne, celo med Italijani samimi. Eni jih visoko cenijo, drugi pa jim ne odrekajo tehnične, pač pa vsako glasbeno vrednost. V novejšem času se je oglasil znani skladatelj in ravnatelj milanskega konservatorija Ildebrando Pizzetti (*Musica d'oggi* 1938) in se močno zavzel za Paganinijeve skladbe in je veliko lepega o njih povedal. Nemški kritiki pa po večini sodijo o Paganinijevih skladbah, da so plitve in površno izdelane. Za zgled postavljajo svojega res znamenitega violinskega virtuozu Ludvika Spohra (1784—1859) in njegove skladbe, ki so globoke in brezhibno izdelane. Če pa prelistamo samo en letnik radijskih revij, n. pr. *Radio-Wien* ali pa *Giornale del Radio*, vidimo, da se Paganinijeve skladbe zelo pogostoma izvajajo, medtem ko zelo, zelo redko-kedaj naletimo na kakšno Spohrovo.

Že dejstvo samo, da Paganinijeve skladbe žive že 100 let in se še pogostoma izvajajo in da prav nič ne kaže, da bi ne mogle doživeti še drugih 100 let — že to dejstvo nam dokazuje vrednost Paganinijevih skladb. Vsakdo, ki hoče biti dovršen goslač, mora poznati in študirati tudi Paganinijeve skladbe.

Paganini je umrl v Nizzi 27. maja 1840. Zapustil je velikansko premoženje, od katerega pa v življenju ni imel nobene ugodnosti, ker je bil velik skopuh. Ko je v Parizu služil tisočake, je hodil na hrano v malo gostilno, kjer je za dva franka dobil vso oskrbo. Imel je čudaško željo, da bi postal baron. Dobil je v Nemčiji nekega posredovalca, ki mu je poskrbel ta naslov, a mu je znal ob tej priliki izpuliti velikanske svote denarja. Od žalosti in jeze je bil zaradi tega Paganini več mesecev težko bolan. Rossini je dejal o njem, da je njegovo skopuštvu tako veliko kakor njegov talent. Kar v resnici ni malo. Vse premoženje je zapustil svojemu nezakonskemu sinu Ahileju in to premoženje je znašalo dva milijona frankov. Letos, ob stoletnici Paganinijeve smrti se bodo vršile v Italiji in zlasti v njegovem rojstnem mestu Genovi velike glasbene slavnosti. Pomembna bo posebna mednarodna violinska tekma, pri kateri bodo razdeljene nagrade v znesku 100.000 lir.

Literatura: A. Bonaventura: *Storia del violino, dei Violinisti a della musica*. Milano, Hoepli. — W. I. Wasiliewsky: *Die Violine und ihre Meister*. Leipzig. — G. Branzoli: *Manuale storico del Violinista*. Firenze.

Organistovske zadeve.

Redna seja Društva organistov v Ljubljani je bila 12. aprila. Navzoči: predsednik in štirje odborniki. V društvo je bil sprejet organist Maks Vrhovnik, sedaj doma v Tunich brez službe. Zastalo članarino je večina članov poravnala, mnogi tudi že za tekoče leto. Prošenj za škofijsko organistovsko podporo je došlo sedem. Podpora v skupnem znesku 2450 se je podelila šestim prosilcem. — Pozneje so došle še tri prošnje. Ti prosilci so dobili skupno 900 din. — Na seji se je razpravljalo tudi o občnem zboru, ki naj bi se vršil 18. aprila.

Občni zbor se pa zaradi obolelosti g. predsednika žal ni mogel vršiti in je bil odložen na poznejši čas.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 10. marca se je vršila matineja ljubljanskih konservatoristov. Nastopili so: violinist Marko Sever, ki je izvajal Tartinijevo sonato v D-duru in Bachov koncert v a-molu, Ivan Poljanšek s Čajkovskega Chanson triste, pianistinja Stefka Krulje s tremi skladbami Smetane, Faureja in Liszta, pevec Janez Lipušček z dvema arijama Haydna in Mozarta in dvema pesmima Ravnika in Flajšmana, pevka Marija Tiran z dvema Pavčičevima pesmima in flavtist Ivan Knific z Mozartovim Allegro v G-duru. Klavirsko spremljevanje sta oskrbela Samo Hubad in Jože Osana. Nastopi konservatoristov kažejo lepe uspehe. — 11. marca je bil jubilejni koncert Akademskega pevskega zbora ob 20 letnici naše univerze. Zbor, pomnožen z mlajšimi močmi, je pod vodstvom Franceta Marolta izvajal zborovske pesmi iz čitalniške dobe do Novih akordov. Zastopani so bili naši skladatelji: Hrabroslav Volarič z dvema zboroma, Josip Kocijančič z enim, istotako Avgust Leban, Fran Gerbič s tremi, Stanko Pirnat z enim, Josip Michl z dvema baladama, Anton Svetek z dvema zboroma in enako Alojzij Sachs. Tako nam Akademski pevski zbor podaja leto za letom dela naših glasbenikov in živo razgrinja pred nami našo glasbeno literaturo. Naši gori navedeni skladatelji so v svojem času ustvarili mnogo takega, kar ima pravico do življenja in izvajanja. Mnogo glasbene sile in lepote je v teh, četudi nekaterih bolj preprostih skladbah. Vsekako mojstrski v obliki in izrazu sta Michlovi baladi. Zanimive pa so bile vse skladbe. Akademski zbor jih je podal v skrbni, do podrobnosti izdelani izvedbi in svojevrstni interpretaciji. Tu in tam je ta koncert v izvajalnem pogledu sicer nekoliko zaostajal za prejšnjimi, čemur pa je bil morda vzrok prenovljeni zbor in vsekakor ne najboljša akustika prenovljene unionske dvorane. — 12. in 13. marca sta bili dve zelo uspeli javni produkciji gojencev Glasbene akademije in Srednje glasbene šole. Na prvi je nastopil orkester Akademije, pomnožen z nekaterimi člani opernega orkestra. Izvajana so bila sledeča dela: Mozartov klavirski koncert v c-molu, Bruchov violinski koncert v g-molu, Beethovnova VIII. simfonija. Solistična koncerta sta s spremljanjem orkestra izvajala pianistka Edita Loger iz šole prof. Janka Ravnika, in violinist Kajetan Burger iz šole prof. Jana Šlaisa. Orkester je vodil Samo Hubad iz šole prof. dr. Danila Švare. Celotni koncert je bil na lepi, častni višini. Na drugi produkciji je nastopilo več učencev Srednje glasbene šole: solopevci in gojenci klavirskega, violinkega in instrumentalnega oddelka. — Popoldne istega dne je bila glasbena produkcija gojencev prof. Marice Vogelcnik in Vide Hribar-Jerajeve. — Zvečer istega dne je pela »Ljubljana« v radiju. Vodil je novi pevovodja Rado Simoniti. — 15. marca je bil visoko umetniški in izredno uspeli koncert italijanskega godalnega kvarteta Poltronieri. Kvartet sestavljajo gospodje: Poltronieri A. (I. gosli), Carpi G. (II. gosli), Alessandri G. (viola), Valisi A. (čelo). Vsi imenovani so odlični mojstri na svojem instrumentu. Izvajali so Mozartov kvartet v B-duru, Pich-Mangiagallijev kvartet v g-molu in Ravelov. Dodali

so še Dvořaka in več drugih. Ta italijanski kvartet se nam je zdel boljši kot vsi drugi, ki smo jih kdaj v Ljubljani slišali. — 18. marca je priredil naš priljubljeni pianist prof. Marjan Lipovšek svoj prvi samostojni koncert. Lipovšek študira letos v Rimu pri prof. Caselliju. Na danem koncertu je pokazal sadove svoje izpopolnitve. Igral je Scarlattijeve sonate, Haydnovo sonato v Es-duru, Beethovnovo op. 3 v C-duru, nato skladbe slovenskih skladateljev: Premrlrove Variacije, Šivičovo klavirsko suito, Osterčeve štiri miniaturre in Škerjančeve Tri nokturne; končno še Debussyjeve Tri preludije, Chopinovi dve etudi in Scherzo v h-molu. Lipovšek uživa pri nas že vrsto let kot pianist najboljši sloves. V zadnjem času se je tehnično in interpretacijsko še izdatno dvignil. Njegova krasna, dovršena izvajanja tujih kakor naših domačih del so imela popoln uspeh, na katerem mu iz srca čestitamo. — Na velikonočno soboto 28. marca je v cerkvi sv. Petra priredil orgelski radijski koncert prof. Pavel Rančigaj. — 29. marca je Glasbena Matica ponovila L. M. Škerjančevo kantato »Sonetni venec«. Ponovitev je bila v splošnem boljša kot kristna izvedba. Zlasti se je popravil in odlično postavil matični moški zbor; tudi tenorist Francelj je imel to pot boljši uspeh; vsekako pa je njegova partija skrajno naporna in vrhutega še večkrat več ali manj zadušena od polnega orkestra. Škerjančevo delo pa je brezdvomno v glasbenem oziru uspelo in nam je veliko Prešernovo umetnino še bolj približalo in ponazorilo. — 5. aprila je pevsko društvo Krakovo-Trnovo s pevskim koncertom proslavilo svojo 20 letnico. Društvo ima kot tako vsekako neoporečne zasluge pri gojitvi in širitvi naše pevske kulture. V teku let do danes se je zelo dvignilo. Trenutno razpolaga s precej dobrim pevskim materialom in ima dobro vodstvo v osebi konservatorista Joža Hanca. S sodelovanjem društvenega pevskega zbora in solistov-pevcev Toneta in Romana Petrovčiča je bilo izvajanih na koncertu 15 moških zborov slovenskih skladateljev: Emila Adamiča, Zorka Preloveca, I. Ocvirka, C. Preglja, P. Jereba, M. Tomca, Volariča-Svetla in A. Foersterja ter trije samospevi Adamiča, Preloveca in Premrla, ki jih je vzorno zadel Roman Petrovčič, na klavirju pa spremljal Drago Simoniti. Zborovske skladbe so bile izvedene tudi večinoma prav ubrano, mehko zlito in v solidni interpretaciji. Med koncertom je prejelo več članov zbora odlikovanja v obliki zlatih, srebrnih in bronastih zaslužnih kolajn. — Isti večer so maturantje š.c. na 3. drž. realni gimnaziji priredili glasbeno akademijo s sodelovanjem konservatoristov Ivana Poljanška (čelo), Marije Tiran (sopran), tenorista A. Sladoljeva in basista A. Orla, ki sta člana Nar. gledališča v Ljubljani. — 8. aprila je bil jubilejni simfonični koncert ob 20letnici Orkestralnega društva Glasbene Matice. To društvo si je vzelo za namen: gojiti instrumentalno glasbo sploh, izvajati in uveljavljati domačo instrumentalno produkcijo, približati pomembna tuja dela našemu poslušalstvu, vzgajati neposredni orkestralni naraščaj ter vzdrževati stalež in izpopolnitev orkestralnega amaterstva. V vsem tem pomembnem in ne lahkem delu je dvajset let vztrajala, dala nešteto pobud in pokazala častne uspehe.¹ Na jubilejnem koncertu so bila izvajana sledeča dela: Saint-Saënsova II. simfonija v a-molu, L. M. Škerjančeva Suita za godalni orkester v 8 stavkih, Faurejeva predigra k operi »Penelopa« in Rahmaninova II. klavirski koncert v c-molu s spremljanjem orkestra. Sodelovali so: pomnoženi orkester Ork. društva Glasbene Matice, pianist Ivan Noč; koncert je vodil L. M. Škerjanc kot društveni umetniški vodja. Saint-Saënsova simfonija v 4 stavkih je naravnost klasična, pravi oddih in osveženje duha, Škerjančeva suita je bogata na glasbenih domislekih, sočna in zelo barvita — četudi sem ter tja — apartna v harmonijah, vseskoz lepo zveneča, celo v mehko disonančnih sklepih. Faurejeva predigra sliči bolj resni meditaciji kot operni predigri, pa je kot taka umestna, ker uvaja v tragično razpoloženje, svojevrstna v harmonijah in instrumentaciji. Rahmaninova II. klavirski koncert je znan kot odlično mojstrsko delo, polno krepkega zanosa, pa tudi nežne lirike. Izvedba vseh teh štirih skladb je bila dostojna, vredna jubileja. — 15. aprila je

¹ Prim. Lucijan M. Škerjančev članek »Obstoj in poslanstvo Orkestralnega društva« v koncertnem uvodniku za ta jubilejni koncert.

koncertiral naš skoro vsakoletni koncertni gost francoski odlični violinist Robert Soetens. Letos je izvajal Veracinijevo koncertno sonato, Bachovo Čakono in Franckovo sonato kot glavni del koncerta. V drugem delu po odmoru pa Škerjančev Romantični intermezzo, Slavenskega Slovanski ples, Debussyjevo »Clair de lune«, Delannoyjev Danse des Negrillons in Ravelov Tzigane. Vse točke je umetnik odigral s prvovrstno tehniko, plemenitosočinim, krasnim tonom in z neko posebno gladkostjo, usmerjenostjo, nobleso in pristno muzikalnostjo. Na klavirju ga je spremljala gdč. Suzana Rohe. — Isti večer nekoliko ur prej je bila tretja javna produkcija Glasbene akademije odnosno Srednje glasbene šole. — 20. aprila je bil Koncert Delavskega glasbenega društva. — 22. aprila se je vršil v okviru Bolgarskega tedna X V. simfonični koncert Ljubljanske filharmonije. Kot prva točka je bil izveden Scherzo za godalni orkester slovenskega skladatelja Filipa Bernarda, člana Radijskega orkestra. Skladba je preprosta, jasna, zložena v klasičnem slogu in v živahnem razmahu. Nadaljni skladbi sta bili bolgarskega skladatelja Panča Vladigerova. Koncert za klavir in veliki orkester, op. 31., pri katerem je skladatelj sodeloval kot solopianist, ter istega skladatelja Bolgarska rapsodija. Obe skladbi očitujeta polnokravnega glasbenika in mojstra v formalni izdelavi kakor tudi instrumentaciji. Klavirski part je Vladigerov odigral z veliko virtuoznostjo in ritmično preciznostjo. Velik del tega koncerta je izpolnila končno Čajkovskega Četrta simfonija v štirih stavkih, ki je po svoji bogati glasbeni vsebini in izborni izvedbi kar moč ugodno in globoko učinkovala. Dirigiral je to pot dr. Danilo Švara, ki je znan kot izvrsten operni dirigent in se je tudi kot simfonični dirigent izkazal veččega, sigurnega in rutiniranega vodjo. — 26. aprila je Glasbena Matica pripravila reprezentativen koncert slovenske glasbe za zimsko pomoč ljubljanskim revežem. Poleg zbora Gl. Matice, ljubljanske Filharmonije, Akademskega pevskega zbora in Slovenskega vokalnega kvinteta je sodelovalo tudi več profesorjev Glasbene Akademije in gdč. Polajnarjeva. Koncert je povsem uspel.

II. Koncerti drugod. 6. marca je v Mariboru koncertiral Mariborski trio: gg. Taras Poljanec (violinist), Oton Bajde (čelist), in pianist dr. Roman Klasinc. Izvajali so Smetanov g-mol trio, Debussyjevo sonato v g-molu in Brahmsov trio v C-duru. — 9. marca je bil v Celju k Celju koncert »Celjskega zvonca«. Izvajal je Vinko Vodopivčeve skladbe v naknadno počastitev njegove 60 letnice. Koncert je vodil prof. Anton Knap. — 10. marca je bil v Mariboru koncert pasijonske glasbe. Izvajal ga je pevski zbor dijakov-semeniščnikov pod vodstvom prof. Gregorja Zafošnika. V prvem delu so bile izvajane najznačilnejše pasijonske pesmi vseh katoliških evropskih narodov, in sicer prvo kitico tujih narodov v izvirnem jeziku. V drugem delu so bile kontrapunktične skladbe mojstrov klasične polifonije. — Isti dan je pevsko društvo »Sava« na Jesenicah priredilo pevski koncert. — 12. marca je bil v Celju simfonični koncert Glasbene Matice. Izvajala sta ga združena orkestra celjske Gl. Matice in vojaška godba pod vodstvom kapelnika Pera Fabijančiča in ravnatelja Karla Sancina. Izvajali so Haydnovo VI. simfonijo, Schubertovo nedovršeno simfonijo v h-molu, Griegovo Poklonitveno koračnico, Dvořakov Slovanski ples št. 6 in Fabijanovičeve Simfonične miniature št. 1. — 16. marca je v Mariboru koncertiral ljubljanski Akademski pevski zbor. — 26. marca je Ljubljanski godalni kvartet koncertiral v Zagrebu, 1. aprila pa na Golniku. — Zbor študentov sofijske univerze je v marcu priredil več koncertov v Vojvodini. — Slovenski kitarist Stanko Prek je koncertiral 5. aprila v Ptujju. — Mladinski pevski zbor »Vilhar« z Rakeka je pel 6. aprila v Mariboru, 7. aprila v Celju. Zbor šteje 110 pevcev in pevk. — Koncertni pevec Slavko Lukman je zadnji čas pel v Tržišču, Ptujju in Mariboru. — Slovenska Dekliška Marijina družba v Zagrebu je ob svoji 15 letnici priredila koncert slovenskih narodnih pesmi. Koncert je vodil g. Andrej Lisac. — Slovenski akademski pevski zbor je v začetku aprila priredil pevsko turnejo po Jugoslaviji.

Nastopil je z velikimi uspehi v Sarajevem, Belgradu, Nišu in Skoplju. — Po turneji je koncertiral doma v Kranju in na Vrhniki. — V Tržiču je organist g. Martin Planinšek priredil s svojim pevskim zborom Koncert slovenskih in ukrajinskih pesmi. — Francoski violinist Robert Soetens je koncertiral na Golniku. — V Novem mestu je bil 2. maja koncert Kapiteljskega pevskega zbora, St. Premrl.

Dopisi.

Žiri. Morda bo ljubitelje cerkvene glasbe zanimalo, kaj in kako je v tem oziru pri nas ob skrajni meji. Zbor imamo krepak in šteje 42 glasov. Pojemo radi vedno kaj novega, pri vsaki vaji mora biti med ponavljanjem tudi kaj najnovejšega, mičnega.

Pojemo v prvi vrsti seveda skladbe naših najljubših cerkv. skladateljev kot Premrla, Kimovca, Tomca, Mava, Železnika, Sattnerja, Cerarja in še nekaj drugih. — Ker smo ravno v velikonočni dobi, se mi nudi na tem mestu prilika, da omenjam krepko Premrlovo »Poglejte duše« v D, ki nam izredno ugaja. Menda je ni novejše velikonočne pesmi v naši slovenski cerkveni glasbeni literaturi, ki bi bila bolj — velikonočna — in zmagoslavna, obenem pa ne pretežka. Seveda zahtevajo orgle zelo spretnega organista. Tudi ostali dve v tej zbirki pojemo redno. Boljšim zborom te velikonočne toplo priporočam. (Toliko bodi omenjeno mimogrede.)

Veliko pojemo tudi iz prilog C. Gl. G. župnik Pečnik nam je pri nabavi cerkvenih muzikalij zelo naklonjen in kupimo mnogo novega, tako da je arhiv kora že lepe vrednosti. Takih župnikov je vesel organist, zbor in farani. Saj lahko slišijo s kora vsako nedeljo kaj novega.

Mešani zbor ima redne vaje v četrtekih, izredne ob nedeljah ali kak drug dan.

Poleg mešanega zbora imamo tudi moški zbor, ki pa ni tako močan. Primanjkujejo nam dobri tenorji. Ta zbor poje redno prvo nedeljo v mesecu in ob raznih prilikah ter nastopa pri prireditvah Prosvetnega društva. Prav pridno in z veliko vnemo deluje tudi cerkveni mladinski zbor, ki je številčno močan in poje ob nedoločenih časih, največkrat vsako tretjo nedeljo, redno pa pri popoldanski službi božji in kadar hočem mešani zbor razbremeniti. Zbor ima redne vaje ob četrtekih in nedeljah. Vsem tovarišem toplo priporočam, da si ustvarijo mladinske zборе. Edino na ta način se bodo ubranili hiranja pri mešanih zborih in si vzgajali mlade, navdušene pevce. Kako vam z veseljem zapojejo! Ljudje si jih kar želijo slišati. Zelo mi pride prav Kramolčeva zbirka za mladinske zборе. V njej je izbire dovolj za vse praznike. V zbirki so zastopani naši odlični harmonizatorji kot Tomc, Pregelj, Kimovec, Premrl, Kramole, Železnik i. dr.

Živimo pa tudi v časih, ki od nas naravnost zahtevajo, da si vzgojimo močnih rezerv, v tem primeru mladih pevcev. Če popustijo vsi pevcí, mladina vam bo držala in vam bo vsak čas z veseljem na razpolago. Gotovo je, da se tak pevec, ko doraste, ne bo branil stopiti tudi med odrasle pevce, ker je nastopov vaje. Dajmo mladini priliko, da se dovolj zgodaj privadi nastopov, kar ji bo pozneje zelo koristilo. Kar opazujte, kako se novo priglašeni pevec, odrasel fant ali dekle, ki ni v šolski dobi nikjer pevsko nastopal, nerodno in boječe privaja starim pevcem.

Takim mladim zborom dajmo posebno v začetku čim več nastopov na koru; saj pojo lahko preproste 1- ali 2glasne pesmi dobro izpiljene. Otroci in farani vam bodo hvaležni, redni zbor bo pa, kakor je bil že z ljudskim petjem, še bolj razbremenjen in bo lahko še večkrat nastopal v polni zasedbi. Sam pevovodja bo imel z zborom v začetku sicer nekaj truda, brez katerega itak ni uspehov nikjer, pozneje pa mnogo srčnega veselja s polno zavestjo, da je zadostil svoji stanovski dolžnosti in da si vzgaja za svoj zbor novih, mladih moči za bodočnost, ki bo tudi od njega zahtevala vedno več.

Preteklo leto smo priredili koncert svetnih pesmi z bogatim sporedom v naši pevski dvorani. Žal smo precej oddaljeni in tako ostajajo naši koncerti največkrat brez strokovnih ocen.

Pri ljudskem petju pa bi bilo želeti, da se skorajžijo tudi vsi moški in da bi pela vsa cerkev. Ljudsko petje je mogočno le v močnem zboru. Odbijajoče pa je, če slišiš samo par žensk in otrok. Moški glasovi v takem ljudskem zboru ublažijo vsako kričavost in dajo celoti neko prijetno zaokroženost. Čim več moških glasov, tem lepše ljudsko petje.

Priporočljivo je, da gg. dušni pastirji prav pogosto, posebno pa pred sv. mašo s prižnice ljudstvo navdušujejo.

Ko bo dorasla sedanja mladina, ki ji je ljudsko petje prešlo že v kri, bo gotovo ljudsko petje doseglo svoj višek.

Orgle se nam držijo sijajno. Kor imamo lep in prostoren, prav velikomesten, kakor se izražajo tujei. Imamo tudi krasno, novo pevsko dvorano v novem župnišču.

Končno naj omenim še našo veličastno župno cerkev, ki je občudovana; kdor stopi v njo prvič, obstrmi. Zagrebški nadškof dr. Bauer se je izrazil nasproti bivšemu župniku g. Logarju, sedaj v Dobovi, in ki mu gre velik del zasluge za okras te krasne hiše božje, da ta cerkev ni za župnike, ampak za škofe!

Žal, da je naš lepi in zelo podjetni kraj na skrajni meji. Upamo, da bodo šli grozni vojni viharji mimo nas brez pretresov in da nam bo naš častiljivi vojščak, farni patron sv. Martin, ki je upodobljen nad glavnim oltarjem v dragocenem mozaiku, varoval našo domovino in naše ljubljene domove tudi v bodočnosti. Anton Jobst.

Dobje pri Planini. Naprošen poročam, kako živimo in delujemo na cerkveno-glasbenem polju v našem v visoke hribe skritem kraju.

Tukajšnjo službo sem nastopil 20. novembra 1933 v zelo nepovoljnih razmerah. Par razdrapanih Cecilij, par napol razsutih zbirk: Slava Brezmadežni, Gospodov dan, Božji spevi, Slava presveti Evharistiji z glasovi in K. Adamičeva zbirka Stella matutina, to je bil ves cerkveni notni arhiv. Orgle so tudi že stare in črvice, da komaj še za silo služijo svojemu namenu.

Cerkvenih pesmi vseh vrst sem prinesel seboj, da sem imel vsaj za silo v roke vzeti. Prepisoval sem pridno že v orglarski šoli in potem v službi v Sv. Juriju pod Kumom. Tako sem si nabral pesmi lepe zbirke.

Precejšen vzrok tukajšnjemu slabemu stanju je iskati v tem, da so organisti kar tekmovali med seboj, kdo bo manj časa v Dobju. V šestih letih je bilo kar pet organistov. Sami samouki. Podpisani sem bil šesti, ki se borim z gmotnimi in moralnimi težavami že šest let. Gmotno je tukaj oskrbljeno za organista tako nezadostno, da je popolnoma nemogoče shajati brez raznovrstnih stranskih zaslužkov, ki pa zelo ovirajo glavno službo.

Po večletnih skušnjah sem prišel do zaključka, da ima organist in cerkovnik v eni osebi vedno dovolj dela. Igrati razne nove in stare skladbe, kot priprava za nedelje in praznike, pevske vaje, pisanje not, snaženje cerkve itd. A če ni zasluzka, človek počasi zgublja veselje do dela. Če pa še mora marsikatero grenko požreti in mora gledati ženo in otroke slabo oblečene, lačne in mršave, postane obupan in začne zanemarjati svoje dolžnosti opravičujoč se s tem: saj nič ne zaslužim. Take kritične čase sem prebredel s trdim zaupanjem v Boga in boljšo bodočnost. Sedel sem k harmoniji, si zaigral kakšno lepo pesem in pozabil vse križe in težave.

Ob nastopu službe je zbor štel 8 moči: 2 soprana, 2 alta, 1 tenor in 3 base. Začel sem zbirati in učiti nove pevce. Kmalu se je zbor pomnožil na 20 grl, toda ne za dolgo. Na sv. večer 1933 sem imel 20 pevcev in pevk, a na Božič pri slovesni sv. maši maši spet samo 8. Začel sem znova in pomnožil zbor na 12 grl. Pri tem je ostalo do 1938, ko je narastlo število na 18 pevcev in pevk, kakor je še sedaj: 4 soprani, 4 alti, 3 tenorji in 7 basov, vsi dobri, nekateri izvrstni. Pripomniti moram, da je tukajšnje ljudstvo glasbeno zelo nadarjeno, pa tudi precej nestanovitno, kakor je razvidno iz gornjega poročila.

Pojemo pesmi največ slovenskih skladateljev, starejših in mlajših, nekaj pa tudi nemških prevodov. Pri petih mašah vsako nedeljo in vsak praznik ob 10 ter majnika

in decembra vsak dan pojemo slovensko s koralnim odpevanjem.¹ Latinske maše, razen mrtvaške, ne pojemo nobene.

Ljudsko petje večinoma še spi. Le ob posebnih prilikah, kot na molitveni dan 26. februarja in pri petih litanijah se oglasi vsa cerkev. Ljubi Bog daj, da bi ostali v miru in krepko bomo nadaljevali začetno delo.

Matej Plestenjak, organist.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

L. Mav: Offertorium in Dominica Resurrectionis. Cena 6 din. Na znan velikonočni tekst »Terra tremuit« je napravil skladatelj daljše razpleteno skladbo. Besedilo je prestavljeno tudi v slovenščino, zato se more skladba ob primerni priliki porabiti tudi kot velikonočna pesem. Pisana je v slovesnem tonu in dosega z razmeroma lahкими sredstvi lepe učinke. Morda bi si v drugem delu namesto približno 30 krat ponovljene aleluje želeli manj besed, pa več muzike, ki je tukaj nekoliko raztrgana in sunkovita. Sicer pa Mav glasbeni stavek dosledno razvija, da hitrih in bogatih modulacij v drugem drugem delu skoraj niti čutimo ne. Skladba je pisana za spremljanje z orglami, ki je samostojno izpeljano.

M. Tomc.

Trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa po Mateju. Za moški zbor uglasbil L. Mav. Cena 8 din. Matejev pasijon, po katerem je skladba zložena, se bere na cvetno nedeljo. Za izvajanje skladba ni težka, toda je učinkovita. Začetno glasbeno misel skladatelj še nekajkrat povzame in jo z majhnimi potrebnimi spremembami prinese; isto napravi tudi z nekaterimi drugimi vzkliki. Na ta način je delo zboru olajšano, da mu ni treba vsakega odgovora, ki jih je skupaj 20, na novo učiti se.

M. Tomc.

Jobst Anton: Kraljici miru. Štiri lahke Marijine pesmi za moški zbor. Cena 6 din. Že podnaslov pesmi pove, da za izvajanje niso težke. Posebno moški zbor zahteva prozorno pisanih skladb; kromatika, kopičenje disonanc, zgoščeni akordi že v mešanem zboru ne zvenijo dobro, toliko manj v moškem. V tem oziru se držijo Jobstove skladbe prave meje. Nekatere alteracije se v smislu pripisanih označb lahko opustijo. Edino, kar moti v nekaterih skladbah, je prevelika ritmična podobnost z drugimi znanimi pesmimi, ki imajo isto besedilo, na primer pesem: O Devica, pomočnica. Kakor skladatelj nehoti zaide tudi v melodično podobnost, ali se vsaj mora zelo truditi, da ne zaide, tako tudi pevec misli na že znano pesem, kar ga pri učenju moti. Rajši kaj čisto novega! Sicer so pa pesmi dobre.

M. Tomc.

O kam, Gospod? 18 cerkvenih pesmi za moški zbor. Izdal dr. Fr. Kirmovec. Moški zbori so dobili s to izdajo dragoceno zbirko, s katero bodo nekako celo cerkveno leto lahko izhajali. V njej so mašne, darovanijske, obhajilne, božične, postne, velikonočne, Marijine pesmi, tudi pesem v čast sv. Jožefu je vmes kakor tudi po psalmu 126 napravljena: Ako Gospod ne zida hiše. V razmeroma majhni zbirki dovolj tvarine in izbire. Pesmi bodo tudi kar po vrsti vse porabne. Pri pregledovanju si človek kar oddahne, ko vidi, kako se skladbe smiselno razvijajo brez kakih zastojev, brez nasilnih prehodov, melodije tekó res melodijsko brez zavitih skokov. Slog je pretežno harmoničen, homofon, naletimo pa tudi na rahlo polifonsko razpletena mesta. Skladatelj je privzel v zbirko tudi več starih slovenskih napevov, kar njeno vrednost še poveča. Zbirko moškim zborom toplo priporočamo!

M. Tomc.

Sedmorojenčki. Za moški zbor zložil Anton Jobst. Besedilo socialne vsebine je Seliškarjevo. Skladbo bodo mogli izvajati le najboljši zbori. Pisana je v zgoščnem slogu, z mnogimi kromatičnimi, težko izvedljivimi mesti, polna drznih modulacij. Ne bi ji škodilo, če bi bila oblikovno bolj zaokrožena, s čimer bi bilo delo pevcem in dojemanje poslušalcem zelo olajšano. Zbori, ki bodo skladbo študirali, bodo imeli z njo sicer težko delo, pa tudi gotov uspeh.

M. Tomc.

¹ Teh petih mešanic je seveda preveč. — Ur.

Roži Mariji. 15 Marijinih pesmi. Za mešan zbor zložil *Lojze Mačič*. Cena 16 din. II. natis. Zbirka je izšla v prvem natisu pred 12 leti. Drugi natis je popolnoma nespremenjen. Dobro bi pa bilo, če bi skladatelj zapisal napev zadnje pesmi (Lepa si roža Marija) po sedaj ustaljenem napevu. Sprememba, ki bi bila potrebna samo v zadnji vrstici, je malenkostna. Tudi »drugič« naj bi pri ponavljanju odpadel, ker ga zdaj ne pojemo v tej obliki. Spremljavo bi treba še bolj prilagoditi ljudskemu petju. Sicer so pa pesmi, med katerimi sta zlasti znani »Dajte mi zlatih strun« in »Kako si nam draga« (v tej mora biti na str. 7 v zadnji vrsti druga nota v sopranu »b«) zelo pevne, hvaležne in v pravem marijanskem slogu pisane. M. Tomc.

Razne vesti.

† **Škof dr. Dionizij Njaradi.** Umril je v noči od 13. do 14. aprila nenadoma, ko se je nahajal na kanonični vizitaciji v Mrzlem polju v Žumberku, grško katoliški škof, prevzvišeni gospod dr. Dionizij Njaradi. V kratkem bi pokojni vladika obhajal 20 letnico škofovanja, pa ga je Bog prej odpoklical na plačilo. Škof dr. Njaradi se je rodil l. 1874 v Ruskem Krsturu v Bački, v škofa je bil posvečen l. 1920. Bil je goreč borec božji. Naporno je bilo njegovo škofovanje, ki je obsegalo vse grško-katolike v naši državi in še zunaj nje v Podkarpatski Rusiji. V neprestanem požrtvovalnem delu za svoje duhovnike in vernike je blagopokojni škof omagal. Močno je podpiral tudi kulturna stremeljenja grško-katoliških društev. Bil je velik prijatelj in podpiratelj glasbe. Njegovi ustanovi sta Cirilometodski vestnik in Ciril-Metodov zbor. Škofijski sedež je prestavil v Zagreb in je zagrebška grško-katoliška cerkev sv. Cirila in Metoda bila proglašena za katedralo, Ciril-Metodov zbor pa za katedralni zbor. Škof Njaradi je ljubil Slovence, pogosto prihajal v Slovenijo in večkrat opravljal pri nas božjo službo po slovesnem vzhodnem obredu. Slava velikemu škofu! Večni pokoj njegovi duši!

† **Profesor Emerik Beran.** 11. marca je tiho odšel od nas v večnost izvrstni glasbenik g. Emerik Beran, profesor v pokoju in skladatelj. Rojen 17. oktobra 1868 v Brnu je 1888 dovršil brnski konservatorij kot odličen učenec skladatelja Leona Janačka. Državni izpit iz glasbe je napravil l. 1892 na Dunaju. Od 1890—1898 je poučeval glasbeno teorijo, instrumentacijo in branje partitur na brnskem konservatoriju in bil možni glasbeni učitelj na drž. češkem učiteljsišču v Brnu. Iz Brna je prišel kot glasbeni učitelj v Maribor, kjer je deloval od 1898—1928, skoraj tri desetletja kot profesor glasbe na drž. moškem učiteljsišču. Hkrati je bil učitelj čela na šoli Glasbene Matice. V koncertih je sodeloval kot soločelist. Od l. 1928 do 1936 je bil honorarni profesor za violončelo na drž. konservatoriju v Ljubljani. Beran je bil tudi jako zmožen in dokaj plodovit skladatelj. Zložil je opero »Meluzina« v treh dejanjih, pisal zборе, samospeve, komorno glasbo, simfonijo »3 legende«, več kantat z orkestrom, 8 žalostink za zbor in tri pozavne, tri slovenske maše za mešani zbor in orgle in druge skladbe. Nekaj njegovih skladb je izšlo v »Novih akordih« pod psevdonimom Emerik Berow. Od l. 1936 je Beran živel v Ljubljani v pokoju, vendar je z mladostno neumornostjo in živim zanimanjem zasledoval vse naše kulturne in posebej še glasbene dogodke. Bil je temeljit strokovnjak v glasbi, po duhu plemenit in pošten, izredno blag značaj. Kot bratu Čehu, ki je toliko nesebičnega dela posvetil nam Slovencem, mu moramo biti srčno hvaležni. Pokopan je bil Beran v Mariboru na pobreškem pokopališču. Naj počiva v miru!

Umril je 5. marca v Kragujevcu v Srbiji k vojakom vpoklicani organist Ivan Turk mlajši, star 28 let. Služboval je v Stični pri oo. cistercijanih in v Boh. Srednji vasi, kjer je bil hkrati poslovodja v Zadrugi. Bil je zelo zmožen organist. Pri vojakih se je prehladil in podlegel pljučnici. Slovenski vojaški kurat ga je pripravil za smrt in previdel. To naj bo v tolažbo užaloščenim staršem, bratom in sestram. Pokojnemu Ivanu daj Bog večni pokoj!

Umril je 19. aprila v Biljah pri Gorici tamošnji zaslužni župnik g. Ciril Zamar, star 62 let, ko je dva dni prej ponesrečil na vožnji s kolesom,

vračajoč se domov iz Gorice s pogreba pokojnega msgr. Berlota. Župnik Zamar je pastiroval v Biljah že 29 let in v teh letih posvetil tej župniji vse svoje velike sposobnosti. Med drugim je mnogo storil za podvig naše glasbene kulture v vsej Julijski Krajini; biljanski pevski zbor, ki ga je pokojni župnik neumorno poučeval in vodil, je slovel daleč naokrog. Zaradi svojega prosvetnega delovanja je pretrpel marsikatero bridko uro. Naj mu Vsemogočni poplača njegove žrtve!

G. Janko Ravnik, profesor drž. konservatorija v Ljubljani, je imenovan za rednega profesorja Glasbene akademije v Ljubljani. **G. Adolf Gröbming**, profesor drž. učiteljske šole v Ljubljani, je bil imenovan za administrativnega ravnatelja Glasbene akademije v Ljubljani. Dosedanji administrativni ravnatelj g. Karel Mahkota je upokojen.

G. Frane Jenko, izdelovatelj orgel v Št. Vidu nad Ljubljano, je napravil v l. 1939 nove orgle za Turnišče v Prekmurju z 19. registri na dveh manualih, za Radeče pri Zid. mostu s 24. registri na dveh manualih, za Vukovar na Hrvaškem s 30. registri na treh manualih in za Draž v Baranji z 10. registri na enem manualu. Letos je ravnokar dovršil nove večje orgle za Cerklje pri Kranju s 45. registri na treh manualih.

Za nadzornika organistov vrhniške dekanije je imenovan g. Alojzij Velkavrh, organist v Dol. Logatcu.

Na orglarski šoli Cecilijanskega društva v Ljubljani se bodo sprejemali novi učenci 1. julija dopoldne v šolskih prostorih v Alojzijevišču, Poljsanska cesta 4. K vpisu oz. sprejemu je treba prinesiti rojstni list, zadnje šolsko spričevalo in npravnostno priporočilo od župnega urada.

V ljubljanski operi so zadnji čas vprizorili novo operno delo italijanskega skladatelja F. Cilea »Adriana Lecouvreur« in Donizettijevo »Lucijo Lamermorskoc«. V tej operi je z velikim uspehom nastopila gdč. Sonja Ivančič.

Organist v pokoju in posestnik v Teharjih pri Celju Ludvik Sparhakl je v aprilu obhajal 80letnico rojstva. Bog ga ohrani še mnogo let!

Francoski organist-virtuoz Jožef Bonnet, orglavec v cerkvi sv. Evstahija v Parizu, je priredil 27. aprila orgelski koncert v cerkvi Kristusa Kralja v Belgradu, 29. aprila pa v Strossmayerjevi katedrali v Djakovem. Oboje orgle so slovenskega orglarskega mojstra Franca Jenka iz Št. Vida nad Ljubljano.

Izšla je nova izvrstna zbirka Marijinih pesmi pod naslovom »Pozdravljena Kraljica«, za mešani zbor zložil dr. France Kimovec. Cena partituri 18 din. Pri skupnem odjemu 10 partitur devet izvodov po 8 din. — Isti skladatelj je izdal tudi 14 odpevov za litanije Jezusovega Srca. Cena 5 din, 10 izvodov (pri skladatelju) 36 din. Obe zbirki zelo priporočamo.

Vinko Vodopivčeve »Svete pesmicec, 106 raznih ljudskih napevov za cerkvene zборе, je Goriška Mohorjeva družba izdala že drugič.

V času bolgarskega tedna, ki ga je zasnovala Jugoslovansko-bolgarska liga, je bolgarski muzikolog Ivan Kamburov predaval o bolgarski glasbi. — V operi je v okviru tega tedna gostovala znamenita bolgarska pevka gospa Marija Leventova. Nastopila je v Paccinijevi »Madame Butterfly« in Cileajevi »Adriana Lecouvreur«, obakrat z velikanskim igralskim in pevskim uspehom. Umetnica se je glasbeno šolala v Italiji, nastopala pa že po največjih italijanskih mestih, kakor tudi drugod, n. pr. na Malti, na Španskem, Portugalskem, Angleškem.

Slovenski skladatelj g. Josip Kenda, javni notar na Brdu pri Lukovici, je obhajal 5. marca 60letnico rojstva. K jubileju mu prav iskreno čestitamo.

Na Materinski proslavi v Ljubljani 15. aprila so izvajali dve Mirko Kunčičevi otroški igri: »Ali je kaj vreden most«, opereto v enem dejanju in »Triglavska rožoc«, pravljlično igro s petjem za odrasle in mladino v štirih dejanjih. Pevske točke k obema igrama je uglasbil dr. Ant. Dolinar.

V Pragi je 9. januarja preminul klavirski pedagog in virtuoz Jožef Jiránek. Rojen 24. marca 1855 v Ledcích pri Mladi Boleslavi kot sin cerkvenega zborovodja, se je začel že mlad učiti godbe: klavir pri Smetani, gosli, harfo. Orglarsko šolo je končal l. 1874. Kmalu je bil nastavljen kot goslač, potem kot harfenist v deželnem gledališču. L. 1877 je postal učitelj klavirja, petja in teorije na gimnaziji. L. 1891 je bil imenovan za profesorja klavirja na praškem konservatoriju. V pokoj je stopil l. 1923. Poleg nekaterih komornih del so najbolj pomembna njegova klavirska pedagoška dela. L. 1925 je pokojni Jiránek koncertiral v Ljubljani in izvajal izključno Smetanove skladbe.

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«

Po 60 din: g. Franc Bernik, župnik in duh. svetnik v Domžalah, župni urad v Domžalah; 50 din je daroval g. Viktor Nahtigal, kontrolor fin. direkcije v Ljubljani; po 20 din: g. Martin Planinšek, organist v Tržiču, župni urad v Kranjski gori, g. Ivan Zagar, župnik v Ledinah nad Idrijo, g. Matej Plestenjak, organist v Dobju pri Ptuj; 15 din je daroval g. Adolf Stöger, organist in obč. tajnik v Dolu pri Ljubljani; po 10 din: g. Rudolf Vahčić, kaplan v Gornji Radgoni, g. Anton Koprivnikar, organist na Vrhniki, g. Karol Bricelj, hranilnični tajnik v Senčurju pri Kranju, g. Franc Fortuna, kaplan v Trebnjem, g. Anton Koritnik, gimn. ravnatelj v p. v Št. Vidu nad Ljubljano, g. Jože Mišmaš, organist v Ajdovcu, g. Alojzij Grandovec, organist v Križah, in župni urad v Stari Loki. — Vsem se najlepše zahvalujemo in Bog Vam obilno povrni!

NAŠE PRILoge

V današnji 5. in 6. glasbeni prilogi v obsegu osmih strani so objavljene sledeče skladbe:

Stanko Premrlova »Daj nam mir, Gospod« za en glas z orglami. Kot mešani zbor v E-molu je ta skladba izšla v našem listu l. 1916. Ker pa te skladbe novejši naročniki nimajo in je prikladno zopet prositi za mirne čase, jo prinašamo danes v novi prireditvi.

Jos. M. Brnobičeva »Kraljica v igredic« za solo, mešani zbor in orgle je, kakor nekatere naslednje, namenjena majniški pobožnosti. Skladateljstvo, pred letom nam poslano skladbo, smo nekoliko poenostavili in prilagodili našim splošnim pevskim razmeram.

Jos. Zrimškovo »Dajte srebrni don« je Marijina pesem za moški zbor, v prvi polovici za bariton z orglami.

Dr. France Kimovčeva »Pojte zvonovic« je zopet Mariji posvečen moški zbor.

† Alojzija Sachsa mešani zbor »Čakaj Gospoda« je ena izmed cerkvenih skladb, ki smo jih našli v skladateljevi rokopisni zapuščini. Objavljamo jo hkrati s člankom o Alojziju Sachsu.

Vinko Vodopivčeva »O pridi, Stvarnik Sveti Duh«, za mešani zbor, bo primerna za binkošti.

Franc Kramarjev mešani zbor »V praznik sv. Rešnjega Telesa« bo dobrodošel za procesijo na ta praznik in osmino.

Stanko Premrl »Svet« nudi nov donos k daritvenim pesmim. — Priloge po 2 din se naročajo pri upravi »Cerkvenega Glasbenika«.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 din, za dijake 25 din, za inozemstvo protivrednost 60 din letno. Uredništvo in upravništvo: Pred škofijo št. 12/I. — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).